

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δέκατος τρίτος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι, πρ. 12. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι. — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6

11 Ἀπριλίου 1882

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΣ

Ὁ Φερδινάνδος Γρηγορόβιος, εἰς τὸν ἐπιφανῶν συγγραφέων ἱστοριογράφων καὶ ποιητῶν τῆς Γερμανίας, ἐγεννήθη τῷ 1829 ἐν Νεϊδεμβούργῳ τῆς ἀνατολικῆς Πρωσίας, ἐσπούδασε δ' ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἐϊδελβέργης θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν, ἀλλὰ μετὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐπεδόθη ἰδίᾳ εἰς ποιητικὰς καὶ μάλιστα ἱστορικὰς μελέτας. Εἶχε δὲ ἤδη ἱκανὰ συγγραφεὶ καὶ διακριθῆ, ὅτε μετέβη τῷ 1851 εἰς Ἴταλίαν, ἣν κατέστησε δευτέρην αὐτοῦ πατρίδα. Μελετήσας τὴν ἱστορίαν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν, τοὺς κατοίκους καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν συνέγραψε αἰσίτην ὅλην ἱστορικῶν συγγραφῶν, αἵτινες ἐδόξασαν αὐτόν. Τὰ διάφορα δὲ ταῦτα συγγραμμάτια ἐξεδόθησαν καὶ ἐν πεντατόμῳ συλλογῇ ἐπιγραφομένην «Ἐτη περιόδου ἐν Ἰταλίᾳ.» Ἡ Κορσικὴ, ἡ Σικελία, ἡ Νεάπολις, ἡ Ράβεννα, ἡ Ρώμη διέρχονται ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταύταις πρὸ ἡμῶν ὡς εἰκόνες πανοράματος γραφέντος ὑπὸ καλλιτέχνου ὅστις γνωρίζει πῶς διὰ τοῦ χρωστικῆς αὐτοῦ νὰ τέρψη ἢ νὰ ἐξάρη, νὰ φέρῃ εἰς θυμηδίαν ἢ νὰ συγκινήσῃ τὴν φαντασίαν. Ἀλλὰ τὸ ἐπιφανέστατον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι ἡ ἱστορία τῆς πόλεως Ῥώμης ἐν τοῖς μέσοις αἰώσιν ἐν ἑκτῷ τόμῳ, ἔργον μαρτυροῦν περὶ πληρεστάτης γνώσεως τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας τῆς αἰωνίου πόλεως, γεγραμμένον μετὰ δυνάμειος τε καὶ γλαφυρότητος λόγου. Ἡ σπουδαία αὕτη ἱστορικὴ συγγραφή δαπάναις μὲν τῆς δημοκρατίας τῆς Ῥώμης μετεφράσθη ἰταλιστὶ καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ χορηγηθῇ τῷ συγγραφεὶ ἐπισήμως ὁ τίτλος ἐπιτίμου πολιτοῦ τῆς Ῥώμης, ὑπὸ δὲ τοῦ πάπα Πίου τοῦ θ' ἀνεγράφη εἰς τὸν ἴνδικα τῶν ἀφορισμένων βιβλίων. Ἐκτοσε δ' ἐδημοσίευσεν ὁ Γρηγορόβιος καὶ ἄλλας ἐπιφανεῖς συγγραφαί, ὧν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὸν Ἐυφορίωνα, ποιήμα ἐιδωλολατρίας ὑπόθεσιν ἔχον τὸν βίον τῆς ἀρχαίας Πομπηίας, τὴν ὄραϊν ἱστορικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν περιγραφὴν τῶν μνημείων τῶν Παπῶν, τὸ δίτομον βιβλίον περὶ Λουκρητίας Βοργίας, ἣν ἀποκαθαίρει, στηριζόμενος ἐπὶ ἀρχαιολογικῶν ἐγγράφων, ἀπὸ τοῦ βύπου ὃν προσέκολλησεν εἰς τὸ ὄνομά τῆς ἢ παράδοσις καὶ ἢ παρὰ τῶν ποιητῶν ἐπιβεβαίωσις αὐτῆς. Ἐπισκεφθεὶς δὲ τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1879 συνέγραψε ἀξιόλογον ἱστορικὴν καὶ τοπογραφικὴν μελέτην περὶ Κερκυρας ἢ μεταφρασθεῖσας ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρ. Παπαγεωργίου μέλους ἐδημοσίευσεν καὶ ἡ Ἔστια. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ περιόδου ἐπήγασαν καὶ διάφοροι μελέται καὶ συγγραφαὶ μικραὶ τοῦ Γρηγορόβιου περὶ τῶν μεσαιωνικῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἀρίστη ἢ μονογραφία περὶ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας, ἣν ἐδημοσίευσεν τῷ 1880 ὁ «Παρνασσός» κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Α. Προβλεγίου. Τελευταίον δ' αὐτοῦ ἔργον εἶνε ἡ Ἀθηναῖς ἢς μετάφρασιν παρέχομεν νῦν διὰ τῆς «Ἐστίας» εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Ἡ συγγραφή αὕτη δεκνύει ἐν μικρῷ πάσας τὰς ἀρετὰς τῆς συγγραφικῆς τοῦ Γρηγορόβιου τέχνης καὶ διακρίνεται διὰ τὸ γλαφυρὸν ὄφος τοῦ συγγραφέως, τὰς ποιητικὰς αὐτοῦ εἰκόνας, τὸν ὑπὲρ παντὸς μεγάλου καὶ ὄραϊον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐνθουσιασμόν, τὸ ἀξιόπιστον καὶ τὴν περιγραφικὴν τέχνην τοῦ ἱστοριο-

γράφου ἐμμένοντος μὲν εἰς τὰς πηγὰς τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἐξακριβοῦντος δὲ τὰ πράγματα διὰ τῆς κριτικῆς καὶ παριστόντος ταῦτα ὡς ἐν εἰκόσιν εὐγράμμοις. Τοιοῦτο δ' ὃν τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ διακεκριμένου Γερμανοῦ ἱστοριογράφου ἐλπίζομεν ὅτι θὰ διδάξῃ ἅμα καὶ θὰ τέρψη τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας».

ΣΠΥΡ. Η. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΑΘΗΝΑΪΣ

[Ἱστορικὸν διήγημα Φερδινάνδου Γρηγορόβιου. Μετάφρασις Σπυρ. Η. Λάμπρου].

Πρόλογος.

Ἦδη πρό τιμῶν ἐτῶν εἶχον διανοηθῆ ὅτι θὰ ἦτα ἀντάξιον τοῦ κόπου νὰ γράψω τὴν ἱστορίαν τῆς θυγατρὸς ἐκείνης τοῦ φιλοσόφου Ἀσωντίου Ἀθηναΐδος, ἣτις τὸν πέμπτον αἰῶνα ὡς αυτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου Εὐδοκία ἐγένετο περιώνυμος διὰ τοῦ πνεύματος αὐτῆς καὶ τῶν περιπετειῶν. Ἀλλὰ κυρίως ἡ ἐν Ἀθήναις διαμονή μου κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1880 μὲ παροκίνησε νὰ ἐπιληφθῶ τοῦ σχεδίου τούτου.

Ὅταν τις ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἢ τῆς Παρθένου ἱστάμενος, ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἐμφανίζονται αὐτῷ πρὸ τῆς ἐξεγηγεμένης φαντασίας φανερώτεροι καὶ ζωντανότεροι αἰμορροαὶ τοῦ παρελθόντος καὶ μετὰ βραχὺ περιβάλλεται τις, ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν σκιῶν, ὑπὸ χοροῦ ἑλληνικῶν νεκρῶν, πρὸς οὓς θὰ ἐπεθύμει νὰ πευθύνῃ διαφόρους ἐρωτήσεις. Ἐκεῖ ἐνεθυμήθη καὶ τὴν δαιμονίαν ἐκείνην Ἀθηναίαν, ἣς τὰς τύχας ἐγνώριζον ἐν συνόλῳ, καὶ δὴ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Εὐδοκίας, τῆς συζύγου τοῦ Ῥωμαίου αυτοκράτορος Βαλεντινιανοῦ τοῦ Γ'.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπάνοδόν μου ἀπήνεμα ἐκ τῶν Βυζαντινῶν ἱστοριογράφων τὴν ὕλην πρὸς βιογραφίαν τῆς Ἀθηναΐδος. Τοῦτο δὲ ποίων ἐπίσθη ὅτι πολὺ μᾶλλον εἶνε κατορθωτὸν νὰ ἐπιτύχωμεν ἀντίληψίν τινα τῶν αἰνιγματικῶν ἐκείνων χρόνων ἢ εἰκόνα ζωηρὰν τῆς περιώνυμου γυναικός. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν με ἐρόδισεν οὐδὲ μ' ἀπέτρεψε τῆς προθέσεώς μου, ἐπειδὴ παρὰ πολὺ θελκτικὴ εἶνε ἡ ἱστορία αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ ἀρχαία εἰδωλολατρεία ἀγωνίζεται ἐν τῇ πόλει τοῦ Πλάτωνος τὸν ὕστατον ἀπονενοημένον ἀγῶνα κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως· καθ' ἣν οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου ἀπόλλυνται

ὡς ἐν φοβερᾷ παγκοσμίῳ πυρκαϊᾷ καθ' ἣν οἱ μεγάλοι τῶν βαρβάρων βασιλεῖς Ἀλαρίχος, Γενοσεύχος καὶ Ἀττίλας ὡς ἱππεῖς τῆς ἀποκαλύψεως ἐπιχειροῦσι τὴν πορείαν τῆς πορθέσεως διὰ τῶν χωρῶν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καθ' ἣν οἱ μεγάλοι Χριστιανοὶ θεολόγοι, οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐν τῷ ἀφανισμῷ τοῦ περικαλλοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὁ Ἰερώνυμος, ὁ Αὐγουστίνος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οἱ δύο Ἑλληνες Γρηγόριοι, ὁ Κύριλλος καὶ ὁ πάπας Λέων ὁ Α' θεμελιόυσιν τὸ δογματικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἐκκλησίας καθ' ἣν τέλος τὸ ἀσιατικὸν ἔμα καὶ ἑλληνικὸν ἐκείνο ἱστορικὸν δημοῦργημα, ὅπερ καλοῦμεν Βυζαντινισμὸν, ἀρχεται δεικνύον τὴν πρώτην αὐτοῦ ὀριστικὴν φυσιογνωμίαν.

Ὡς δὲ κέντρον τι, περὶ ὃ τάσσονται τοιαῦτα καὶ παρόμοια φαινόμενα, παρουσιάζεται ἡ Ἀθηναῖς· Εὐδοκίαν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἐκείνη συνενώνει τὸν Ἑλληνισμὸν μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, μεταβαίνουσα ἐξ ἐκείνου εἰς τοῦτον καὶ ἐκ τῶν ἐπι ἀρχαίων καὶ φιλοσοφικῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ ὀρθόδοξον καὶ χριστιανικὸν Βυζάντιον. Ἄν δὲ αὐτὰ αἱ πνευματικαὶ ἀντιθέσεις δὲν ἦρκον ἤδη καὶ καταστήσασιν τὸν βίον αὐτῆς περιέργον, ἢ καθίστων αὐτὸν τοιοῦτον ἐξ ἔκτατος αἰ θαυμάσια σκηναὶ ἐφ' ὧν οὗτος διεδραματίσθη, ἐπειδὴ αὐταὶ εἶνε αἱ πόλεις Ἀθῆναι, Κωνσταντινούπολις καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ δὴ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Ἡ δὲ ἀπόλαυσις εἰκόνας τινὸς αὐτῶν ἐν τῇ μεταβατικῇ ἐκείνῃ ἐποχῇ ἦτο δι' ἐμὲ νέον θέλημα ἐλκύνον με πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν.

Οἱ Γερμανοὶ, ὧν τὴν φιλομάθειαν μόλις που ἐξέφυγεν ἐτι κεκρυμμένη τις ἐσχρατὴ ἐν τῷ βίῳ τῶν ἔθνων, δὲν ἐπραγματεύθησαν μέχρι τοῦδε ἱστορικῶς ταύτην τὴν ὕλην. Γνωρίζω δὲ καθόλου μόνον μικρὰν τινα συγγραφὴν περὶ Ἀθηναίων¹, ἀνέγνω δ' αὐτὴν μετ' ἡδονῆς καὶ εὐχομαι αὐτῇ περισσοτέραν διάδοσιν ἐκείνης ἢ φαίνεται τυχοῦσα. Εἶνε δ' ἔργον ἀνδρὸς μορφωθέντος ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφικῆς πεπαιδευμένου· ἀλλ' ἐπίστευσε ὅτι θὰ παράσχη εἰς τὸ θέμα πλείονα θέλητρα διὰ μυθιστορικῆς ἐπινοίας.

Ὁ δὲν δὲ εἶνε φυσικώτερον τοῦ πειρασμοῦ τῆς ὑπὸ μυθιστορικῶν τύπων διαπραγματεύσεως τῆς παραδόξου ἱστορίας τῆς Ἀθηναίων, τοῦθ' ὅπερ ἐπράξε τὸν ἰὴ αἰῶνα ὁ Γάλλος Baculard d'Arnaud ἐν αἰσθηματικῇ μυθιστορίᾳ. Θυμάζω δὲ πῶς ἐκ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν, οἵτινες μετὰ τοσαύτης δεξιότητος καὶ ἐπιτυχίας παρέστησαν ἐν λεγομέναις ἱστορικαῖς μυθιστορίαις ἴσα ἴσα πράγματα καὶ χρόνους τὰ μάλιστα ἀφισταμένους ἀπὸ τῆς

1. Εἶνε αὕτη ἡ συγγραφὴ τοῦ Γουλιέλμου Wiegand, διευθυντοῦ τοῦ ἐκ Worms γυμνασίου ἡ ἐπιγραφομένη Eudocia (γρ.-Eudocia) Gemalin des oströmischen Kaisers Theodosius II, ein culturhistorisches Bild zur Vermittlung des Humanismus und des Christenthums, ἐκδοθεῖσα τῷ 1871.

νεωτέρως συνειδήσεως, οὐδεὶς ἀπειράθη νὰ πραγματευθῆ τὰ κατὰ τὴν Ἀθηναϊκὴν καὶ ὅμως ὁ Ἄγγλος Kingsley ἀπέδειξε διὰ τῆς Ὑπατίας αὐτοῦ ὁπόσον ἀξιόλογος δύναται νὰ εἶνε διὰ τὸν φιλοσοφοῦντα ποιητὴν αὐτῆς αὐτῆς ἡ ἐποχὴ τοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν μεταπίπτοντος Ἑλληνισμοῦ.

Ἄλλ' ἐν τούτοις ἐπικυρόνω τὴν γνώμην τοῦ Γεωργίου Φίνλκιου, εἰπόντος ἐν τῷ εὐφρεῖ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους» τὰ ἑξῆς: «Ὁ περιπετειώδης βίος τῆς Εὐδοκίας, τῆς συζύγου Θεοδοσίου τοῦ Β', δὲν ἔχει χροίαν νὰ δανεισθῆ Ῥωμαϊκὰ ἐπεισόδια ἐκ μύθων ἀνατολικῶν ἀπαιτεῖ δὲ μόνον εὐφρεῖν τινὰ τοῦ ἀφηγουμένου αὐτῶν, ἢ ἀναπτύξῃ πλουσίαν ὕψην Ῥωμαϊκοῦ ἔπους».

Ἄν δὲ οἱ ἐμοὶ ἀναγνώσται ἴδωσι λείπουσαν ἀπὸ ταύτης τῆς συγγραφῆς τὴν τοιαύτην ἀρετὴν, ἀλλὰ θὰ εὐρωσιν ὅμως ἐν αὐτῇ ἀπανταχοῦ τὴν φιλαλήθειαν τοῦ ἱστοριογράφου, ὅστις ἀπέφυγε πᾶσαν ἀσθαίρετον προσθήκην καὶ ἠντλησεν ἐκ πασῶν τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, ἵνα ἐν τῇ σκηνῇ τῆς ἐποχῆς ἐπιδείξῃ τὴν μορφήν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς ἀληθείᾳ. Ἄλλ' ἡ φύσις τῶν πηγῶν τούτων εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἐκ τούτων μόνον δοκίμιόν τι ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, ἴσως δ' ἐπιώφελεια τοῦ ἀναγνώστου, διότι οὗτος δύναται ἀκόμη νὰ διατηρήσῃ ἐν τούτῳ αὐτοῦργίαν, παρατηρῶν ἐν μικρᾷ εἰκόνι ὅπως ἴδῃ ποτε πλῆθος πραγμάτων, ἅτινα παρέχουσιν αὐτῷ ἀπόψεις εἰς τὸν μέγαν τῶν λαῶν βίον.

Α'

Κατὰ τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα αἱ Ἀθῆναι εἶχον φιλολογικὴν μόνον σημασίαν ὡς τὸ πανεπιστήμιον μεγάλου μέρους τῶν ἑλληνοφῶνων λαῶν. Ἡ πίστις εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς τοῦ Ὀμήρου διετηρεῖτο ἐνταῦθα μετὰ τῶν ποιητικῶν καὶ φιλοσοφικῶν παραδόσεων ἐπιμονώτερον ἢ ἀλλαχοῦ που τοῦ μεγάλου Ῥωμαϊκοῦ κράτους, προστατευομένη ὑπὸ παλαιῶν ἀκαδημαϊκῶν θεσμῶν, περιδόξων ἱστορικῶν ἀναμνήσεων καὶ λαμπρῶν μνημείων τοῦ παρελθόντος.

Καίτοι δὲ αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἤδη ἀπὸ μακροῦ ἐρείπιον ὑπὸ ἐποψίν πνευματικῆν, ἀλλὰ διετήρουν ἀκόμη τὴν ἀκμὴν αὐτῶν ὡς ἡ Ἑλλάς τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἣ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἐτρέφετο ἐτι διὰ τῶν ἀπαγγελιῶν τῶν ῥητόρων καὶ σοφιστῶν καὶ ἰδίως διετηρεῖτο ἐν τῇ περιωνύμῳ Ἀκαδημαίᾳ τοῦ Πλάτωνος, ὑπαρχόντων ἐτι διαδόχων τοῦ ἀθανάτου φιλοσόφου οἵτινες κατεῖχον τὴν ἔδραν αὐτοῦ, ἐν ᾧ αἱ τρεῖς ἄλλαι σχολαὶ ἀρχαίας σοφίας εἶχον ἐκλίπει.

Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἀκόμη ἡ πόλις πρὸς ἣν ἔσπευδε μετὰ πόθου Ἰδαώδους ἡ διψῶσα παιδείας ἀλλοδαπὴ νεότης. Ὡς αἱ διηγήσεις περὶ τῆς καλλονῆς τῆς Ἰσραὴλ πόλεως τῆς Παλλάδος Ἀθηναίων καὶ περὶ τῶν ἀκροατηρίων τῶν αὐτόθι φιλοσόφων δὲν ἔ-

φινον ἤσυχον τὸν σοφιστὴν Διδάκιον ἐν τῇ πατριδί του, οὕτως ἡ αὐτὴ φήμη καὶ ἡ αὐτὴ ἐλπίς προεῖλκυσαν ἐτι βραδύτερον, ἐν ἔτει 429, τὸν νεαρὸν Πρόκλον ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀθῆνας¹. Τὸ δὲ νὰ ἔχη τις σπουδάσει αὐτόθι ἐθεωρεῖτο ὡς εὐτυχία ἐπίφθονος, ἐπιφέρουσα αὐτοδικαίως ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου τιμὰς καὶ θαυμασμὸν.

Τούτο δ' ἀποδεικνύεται ἐξ ἐπιστολῆς τινος, ἣν ὁ εὐφρεῖς νεοπλατωνικὸς Συνέσιος ὁ Κυρηνάιος, ὁ μαθητὴς τῆς φιλοσόφου Ὑπατίας, ἔγραψεν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βύσιον, ὅτε ἀπεράτισε νὰ μεταβῆ εἰς Ἀθῆνας.

«Συγχοὶ παρ' ἧν καὶ ἰδιῶται καὶ ἰσρεῖς, πλατόμενοι τινὰς ὄναιρους, οὗς καὶ αὐτοὶ κλοῦσιν ἀποκαλύψεις, εἰκάσιν ὕπαρ μοι δώσειν κακὸν, ἢ ἂν μὴ τάχιστα τὰς Ἰσραὴλ Ἀθῆνας καταλαβεῖν μοι γένηται. Ὅσακις ἂν οὖν ἐντυχεῖν σοι γένοιτο ναυκλήρω πειρακῶ, γράψε πρὸς ἡμᾶς. Ἐκείσε γὰρ ἐντευξόμεθα ταῖς ἐπιστολαῖς. Ὀνήσομαι δὲ σοὺ μόνον τοῦτο τῆς ἐπὶ τὰς Ἀθῆνας δόου, τὸ «τῶν παρόντων ἀπηλλάχθαι κακῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ «μηνεῖν τὸς ἐκείθεν ἠκοντας ἐπὶ λόγους προσκυνεῖν» οἱ μὴδὲν [μὲν] ἡμῶν τῶν θνητῶν διαφερόμενοι, οὐκουν εἰς σύνεσίν γε τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος ἀναστρέφονται δὲ ἐν ἡμῖν ὡς περὶ ἐν ἡμῖνοις ἡμίθεοι, διότι τεθένται τὴν Ἀκαδημαίαν τε καὶ τὸ Λύκειον καὶ τὴν ἐν ἣ Ζήνωνος ἐφιλοσόφει Ποικίλην, οὐκ ἐστ' οὕσαν ποιικίλην· ὁ γὰρ ἀνθύπατος τὰς σανίδας ἀφείλετο. Ἐπειτα ἐκόλυσε αὐτοὺς ἐπὶ σοφίᾳ μείζον φρονεῖν»².

Ἐν πλείστοις τοπείοις τῶν Ἀθηναίων ἐπέζων αἱ ἀναμνήσεις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ ἔργων τῆς ἀρχαιότητος. Διδάσκαλοι τε καὶ μαθηταὶ ἐπλανῶντο ἐτι μετσοὶ λατρείας κατὰ τὰς κλιτύας τοῦ σοφοκλείου Κολωνοῦ, ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ Διπύλου πλήρους μνημείων δόου τῶν τάφων, ἐν τοῖς ἐλαίωσι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ ὑπὸ τὰς πλατάνους τῆς Ἀκαδημαίας, ἢ ἡ διατήρησις ἦτο ἐξησφαλισμένη διὰ παλαιῶν καὶ νέων κληροδοτημάτων. Οἱ ἀθάνατοι ποιηταὶ, οἱ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες τῆς Ἑλλάδος ἐφάνησαν ὡσεὶ ζῶντες ἐτι καὶ παρόντες καὶ δρώντες ἐπὶ τοῦ Ἰσροῦ τοῦτου ἐδάφους. Ἐδεικνύοντο ἐτι αἱ ἀπείριτοι αὐτῶν οἰκίαι καὶ αἱ σκηναὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν.

Ὁ ἐν Ἀθῆναις σπουδάζων νεανίας, θεωρῶν τὸ ἐξωτερικὸν τῆς πόλεως, δὲν ἠδύνατο νὰ νομίσῃ λίαν μέγα τὸ χάσμα τὸ χωρίζον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κλασικοῦ παρελθόντος. Ἀνερχόμενος τὴν εὐρείαν

1. Λεβανίου ἔργα ἐκδ. Morelli I, 5. Κατὰ τὸν Μαρτίνον, ἐν βίῳ Πρόκλου, κεφ. 9, ὁ Πρόκλος παρεκινήθη ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἀθηναίων νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν σχολὴν τῆς πόλεως τῆς.

2. Συνέσιου ἐπιστ. λδ' ἐκδ. Hercher (Epistolographi Graeci ἐν Παρισίοις 1873). Ὁ Lapartz Lettres de Synesius traduites, ἐν Παρισίοις 1870, πιστεύει ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἀπεστάλη τῷ 395 ἐκ Κυρηνῆς, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἀποδεικνύεται.

κλίμακα τὴν ἀγούσαν ἐπὶ τὴν Ἀκρόπολιν, ὅπου ὄρθιον ἐτι ἴσατο τὸ κολοσσαῖον χαλκοῦν ἀγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηναίας, τὸ ἔργον τοῦ Φειδίου, ἐπὶ τοῦ ἀπαστράπτοντος ἐν τῆς λευκότητος βραχῶδους ἐπιπέδου, ἔβλεπον ἀφάρτα ἐτι πάντα ἐκείνα τὰ κτίρια τὰ καθιστῶντα τὴν ἀκρόπολιν ἐκείνην τῶν θεῶν ἀπαράμιλλον μνημείον οὐ μόνον τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων ἀλλὰ τοῦ ὅλου πολιτισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος· λέγω τὰ Προπύλαια, τὸν ναὸν τῆς Νίκης, τὸν Παρθενῶνα, τὸ Ἐρεχθεῖον· ἀκόμη δὲ ἴσταντο κατὰ χώραν πολλὰ ἀρχαῖα ἀναθήματα καὶ ἀριστοτεχνήματα.¹ Ἡδύνατο νὰ καθεσθῆ ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων ἐδωλίων τοῦ ἐπι καθ' ὄλοκληρίαν διατηρουμένου διονυσιακοῦ θεάτρου, νὰ διευθύνῃ τὸ βλέμμα ἐπὶ τὴν ἠλιόφωτον θάλασσαν τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Σκαλαμίνου καὶ νὰ παγγεῖλῃ στίχους τῶν μεγάλων ἐκείνων ποιητῶν, ὧν τὰ δράματα εἶχον ποτε ἐπὶ τοῦ Ὑψίστου τούτου πάντων τῶν τῆς γῆς θεάτρων ἐνθουσιασμοὺς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων.

Τὰ ἄντρα τοῦ Πανός καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ ὁδὸς τῶν χορηγικῶν τριπόδων, ὁ Ἄρειος Πάγος, ἡ Πνύξ, τὸ παναθηναϊκὸν Στάδιον πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ, ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ὁ τοῦ Ἄρεως, ἡ Ἄγορὰ, τὸ Πρυτανεῖον, πάντα ταῦτα καὶ ἄλλα μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἀθηναίων βίου ἴσταντο ἐτι, ὡς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πουσανίου καίπερ ἐγκαταλειμμένα καὶ μὴ τιμώμενα πλέον δημοσίως.

Τοιαύτης δ' οὕσης τῆς τοπικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν πνευμάτων τῆς ἀρχαιότητος, ἡ σπουδὴ ἐν Ἀθῆναις φύσει καθίστατο συνεχῆς τις λατρεία ἠρώων καὶ οἰονεῖ τις μύησις εἰς τὰ μυστήρια τῆς σοφίας ἐν τῇ πατροπαραδότῳ αὐτῶν ἐστία. Πᾶς δύναται νὰ φαντασθῆ ὅποιον θελκτικὸν γόητρον πάντα ταῦτα ἐνεποιῶν εἰς τὴν καρδιάντων νεαρῶν ξένων. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὅστις μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του εἶχε σπουδάσει ἐν Ἀθῆναις μετὰ τοῦ φίλου του Βασιλείου, ὡμολόγει ὅτι ἡ διαμονὴ ἐν ταύτῃ τῇ εἰς τὸν ἐθνισμὸν ἐπιμενούσῃ πόλει ἦτο βλαβερὰ εἰς τὴν χριστιανικὴν νεολαίαν, καὶ ὅμως αὐτὸς ἐκείνος ἐχωρίσθη μετὰ θλίψεως ἀπ' αὐτῆς. «Οὐδὲν γὰρ, ὡς ἔγραψεν, οὕτως οὐδὲν λυπηρὸν, ὡς τοῖς ἐκείσε συννόμοις Ἀθηναίων καὶ ἀλλήλων τέμνεσθαι»².

Οὐδαμοῦ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ χώρος ἰδεωδεδεῖρα πρὸς ἐπιστημονικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς μελέτας. Τὸ θελκτικὸν αὐτὸ τμήμα τῆς γῆς, ἡ Ἀττικὴ, ἦτο τὸ θαυμασιώτατον εἰδύλλιον τοῦ κόσμου, αἱ δὲ Ἀθῆναι τὸ διὰ τῶν αἰῶνων ἠγιασμένον Ἰσρόν

1. Νύκτωρ ἐκλείοντο αἱ πύλαι τῆς ἀκροπόλεως ἴσως πρὸς τοῖς ἄλλοις ἵνα ἐμποδισθῆ ἡ κρυφαὶ εἰσόδος ἐθνικῶν εἰς τοὺς ἐπ' αὐτῆς ναοὺς· ὅτε ὁ Πρόκλος τῷ 429 ἦλθεν εἰς Ἀθῆνας, ἔσπευσε εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καθ' ἣν στιγμήν ὁ θυρωρὸς παρεκνεύαζτο νὰ κλείσῃ τὰς κλιτύς ἐπιτιθέναί μίλλων ταῖς θύρας (Μαρτίνος ἐν βίῳ Πρόκλου).

2. Ὁμιλ. XXI, 24 σ. 789.

των Μουσών. Οὐδὲν ἐτάρασσαν ἐνταῦθα τὴν σκεπτικὴν ἐρημίαν. Ἡ σχέση μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων καὶ συμβάντων ἤτο τις ἔμμεσος μόνον καὶ τυχαία. Εἰς τὸν ἐξηρημασμένον λιμένα τοῦ Πειραιῶς δὲν κατέπλεον πλέον πολεμικὰ πλοῖα καὶ αὐτὰ δὲ αἱ μείζονες τῶν φορτηγίδων ἦσαν σπάνια. Ἡ δὲ βυζαντικὴ τῆς Ἀχαΐας διοίκησις δὲν εἶχεν ἔδραν τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ τὴν πλουσιωτέραν Κόρινθον.

Ὁ δημοτικὸς καὶ καθολικὸς βίος τῶν Ἀθηναίων εἶχε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς περιουσιῇ μόνον περὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀκροατηρίων. Ἐχομεν δ' ἐκθέσεις περὶ τῆς ἀτόθι ἐνεργείας τῶν καθηγητῶν καὶ μαθητῶν παρεχούσας εἰκόνα ἐν πολλοῖς ὁμοίαν πρὸς τὴν τῶν πανεπιστημίων τῆς Βοιωτίας καὶ Παδοῦς ἐν τοῖς μέσοις αἰώσιν, ἢ τῆς Γαλιγγης καὶ Χάλλης ἐν τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ ἑκατονταετηρίδι.¹

Ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ἐκ τῆς Βιθυνίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀρμενίας, ἐκ Συρίας καὶ Αἰγύπτου καὶ ἐκ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος συνέρρεον ἔτι ἡ ἑλληνόφωνος φιλομαθὴς νεότης εἰς Ἀθήνας. Καὶ περὶ αὐτῆς τῆς Ὑπατίας, τοῦ κοσμήματος τούτου τοῦ ἀλεξανδρεωτικοῦ Μουσειῶν, πιστεύεται ὅτι ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις.² Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ λατινικὴ δύσις δὲν εἶχε παύσει ὁλοσχερῶς λαμβάνουσα ἐξ Ἀθηνῶν τὴν μόρφωσιν αὐτῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπι κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἐσπούδασεν ἐπὶ ἔτη ὅλα ἐν Ἀθήναις ὁ περιφανὴς Βοήθιος, αὐτὸς ἐκείνος ὁ τέλευτατος τῆς Ῥώμης σοφὸς ὁ ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, καίπερ ὢν Χριστιανός, οὐχὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν ἐπικαλεσάμενος ὡς παρήγορον ἑαυτοῦ.

Ὁ δὲ Χριστιανισμὸς διετῆρει πρὸς τὰς ἐθνικὰς μελέτας ἥττον ἐχθρικὴν σχέσιν ἐν Ἀθήναις ἢ ἀλλαχοῦ. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς νέας θρησκείας ἐν τοῖς χρόνοις τῶν διωγμῶν αὐτῶν ἐπὶ τῆς αυτοκρατορικής ἐπασχον ὀλιγώτερον ἐν Ἑλλάδι. Τοῦτο τεκμηριούται ἐκ τοῦ παραδόξου μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μαρτύρων.³ Ἴσως δὲ ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἑλληνικῇ πόλει πεφημισμένη καὶ διασῆμω ἦτο δυσκολώτερον διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν νὰ εὕρη ὀπαδοὺς καὶ νὰ προσδεύσῃ ἢ ἐν Ἀθήναις. Ἡ δ' ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ἀριστοῦ Πάλλου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου εὐρεθεῖσα χριστιανικὴ κοινότης ἦτο, ὡς εὐλόγως δυνάμεθα

1. Τὰ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀντωνιῶν ἐξηρημασμένη μετ' ἀγάπης, οἱ δὲ περὶ τὰς τοιαύτας μελέτας ἀσχολούμενοι γνωρίζουσι τὰς περὶ αὐτῆς συγγραφὰς τοῦ Zumpt, Weber, Ahrens, Shlosser, Wachsmuth, Ellissen, Hertzberg κτλ.

2. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποδεικνύεται. Ἰδ. R. Hoche, Ὑπατία ἡ θυγάτηρ Θεόφωτος ἐν τῷ Philologus ἐτ. XV. σ. 441.

3. A. Ellissen, Zur Geschichte Athens ἐν τοῖς Göttingische Studien 1847 II, 887.

νὰ πιστεύσωμεν, ὀλιγαριθμοτέρα τῆς τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου.

Κατὰ τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον αἰῶνα παρουσιάζεται ἡ ἐπισκοπὴ τῶν Ἀθηνῶν ἔχουσα ὄλιγας μετρίαν τινὰ θέσιν καὶ στερουμένη πάσης ἐξόχου πνευματικῆς ἰσχύος. Ἐπὶ τοῦ λεπτόγειου τῆς Ἀττικῆς ἐδάφους δὲν ἠδύνατο νὰ πλουτισθῇ διὰ κτήσεως ἀγαθῶν οὐδὲ ἤτό πως διάσπαστος διὰ τινος θεολογικῆς σχολῆς. Οἱ ἐν τῇ βυζαντικῇ καὶ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ δογματικοὶ ἀγῶνες δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρωσιν ἔδαφος γόνιμον ἐν τῇ πόλει τοῦ Πλάτωνος. Μόνον δ' ἐκ τῆς παραδόσεως παραλαμβάνομεν τινὰ ὀνόματα ἱστορικῶς ἀβεββαίων καὶ ἐν σειρᾷ χασματικῆ διασωζομένων ὀνομάτων ἐπισκόπων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας. Οὕτως ἐκ τοῦ τετάρτου αἰῶνος γνωρίζεται μόνον ὁ Πιστὸς ὅστις παρῆν ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Νικαίας, κατὰ δὲ τὸν πέμπτον αἰῶνα παρουσιάζονται τὰ ὀνόματα τριῶν ἐπισκόπων τῶν Ἀθηνῶν.¹

Βεβαίως δὲ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων διετῆρουν ἔτι τὴν πίστιν εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀναντιρρήτως οἱ πλείστοι τῶν φιλοσόφων ἦσαν ἐθνικοί. Οὐδεὶς ὀνομαστὸς ῥήτωρ ἢ φιλόσοφος τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον αἰῶνα ὑπῆρξεν ὅσον γνωρίζομεν, Χριστιανός.² Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμπόδιζε τοὺς Χριστιανούς νὰ κροῦνται τῶν μαθημάτων σοφοῦ τινος ἐθνικοῦ, μὴ ὑφισταμένης ἀκόμη χριστιανικῆς σχολῆς, καίτοι μεγάλοι πατέρες τῆς ἐκκλησίας εἶχον γράψει σπουδαίαι συγγραφὰς, ὑπαρχούσης δὲ μόνον μιᾶς ἐπιστήμης, τῆς τῶν ἀρχαίων, ἥτις κοινὸν οὐσα κτῆμα πάντων τῶν πεπαιδευμένων, ἐδύνατο μόνον παρ' ἐθνικῶν γραμματικῶν καὶ φιλοσόφων νὰ διδασκῆται.³

Ὁ εὐφημούμενος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅστις ἐθήρησε τὴν παραπλάνησιν τῆς χριστιανικῆς νεότητος διὰ τῆς διδασκαλίας μόνων τῶν ἐθνικῶν ὑπῆρξεν αὐτὸς μαθητῆς τοῦ σοφιστοῦ Λιβανίου ἐν Ἀντιοχείᾳ. Οἱ περιώνυμοι πατέρες τῆς ἐκκλησίας Βασίλειος ὁ Καισαρείας καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς εἶχον ἀντλήσει ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν πηγῶν τῆς ἐθνικῆς

1. Ὁ Le Quien ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ Oriens christianus συνήγαγε πρῶτος τοιαῦτα ὀνόματα ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἐν Ἀθήναις ἀρχιμανδρίτης Πανάρετος Κωνσταντινίδης παρέσχε ἀξίαν λόγου ὑπηρεσίαν διὰ τοῦ ἱστορικοῦ καταλόγου τῶν ἐπισκόπων Ἀθηνῶν δημοσιευθέντος ἐν τῷ περιοδικῷ «Σωτήρι», ἀπὸ Ἰουνίου 1878 κ. ἐ. Τὸν δὲ Σεπτέμβριον τοῦ 1881 ἀνεκάλυψε, ὡς μοι ἔγραψεν ἐπ' ἰσχυρίων δ κ. Σκρ. Λάμπρος, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαῆτου ὁ τάφος τοῦ Ἀθηναίου ἐπισκόπου Κληματίου. Ἰδ. τὴν «Ἐφημερίδα» τῆς 16 Σεπτεμβρίου.

2. Οὐδ' αὐτὸς ὁ Προαιρέσιος ὅστις θεωρεῖται Χριστιανός. Ἰδ. B e r n h a r d y, Grundriss der griechischen Literatur I, 658.

3. Περὶ τῆς ἐθνικῆς προπαιδεύσεως τῆς νεότητος ἐκφράζεται ὀρισμένως ὁ P. E. Müller, De genio et moribus et luxu aevi Theodosiani I, κεφ. 2, II, κεφ. 40.

ρητορείας τὴν ἀττικὴν αὐτῶν παιδευσιν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὁ Λιβάνιος ἐκείνος, ὁ σοφιστῆς Ἰμέριος καὶ ὁ βασιλόπαις Ἰουλιανός. Αὐτὸς οὗτος ὁ παραβάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἠθελε προῆλθαι εἰς τοσοῦτο τόλμης ἀποπειρώμενος ἀποχαιρέτως τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς σβεννυμένης θρησκείας τῶν Ἑλλήνων, ἀν μὴ εἶχε σπουδάσει ἐν Ἀθήναις. Ἐνταῦθα, ἐν μέσῳ τῶν ναῶν καὶ τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος ἐφθασεν αὐτῷ αἴφνης ἐν ἔτει 355 ἡ εἰδήσις περὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ὡς καίσαρος ἐντεῦθεν δὲ ἤρξατο κατόπιν τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ σταδίου.

Οὕτω λοιπὸν αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἀκόμη περιζήτητον πνευματικὸν τροφεῖον, δυνάμενον νάνθιαμιλλᾶται πρὸς τὰς μεγάλας ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Ἀντιοχείᾳ σχολὰς ἀλλ' ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς πόλεως ταύτης τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν βρεμάτων τῆς ἐπὶ νέων δρόμων προοδεύσης ἀνθρωπότητος καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τῶν μεγάλων πνευματικῶν ἀγῶνων καὶ ζωτικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀνεκαίνισαν αὐτὴν, κατεδίωξαν τὰς Ἀθῆνας νὰ ἐξοκολουθῶσιν ὑφιστάμεναι μόνον ὡς ἱερὸν μουσεῖον τῆς ἀρχαιότητος, νὰ διαγῶσι μόνον ἄσχημον φιλολογικὸν καὶ παλαιολογικὸν βίον. Ἐν τούτῳ δὲ ἐγκέται τὸ ἀντίστροφον μέρος τοῦ ἰδεώδους βίου τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἀπονέκρωσις πόλεως ἐπαρχιακῆς εἰς τὰς παλαιὰς αὐτῆς ἀναμνήσεις βεβουλισμένης, ἥτις οὐδενὸς πλέον μετεῖχε πολιτικοῦ βίου, ἀλλ' ἦτο μόνον ἡ ἀπρηχαιωμένη ἀκαδημαϊκὴ ἐπιστήμη παρακμαζούσης, ἐξ ἧς οὐδεμία ἠδύνατο πλέον νὰ προέλθῃ ἰδέξ ἐκ τῶν τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος δικαιοσύνης καὶ τῶν ἀναγορρῶσιν τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου.

Β'

Γνωρίζομεν διαφόρους διδασκάλους τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἐκ τοῦ «βίου τῶν σοφιστῶν» τοῦ Εὐναπίου. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχουσι τινες ὑπὸ τῶν συγχρόνων λίαν τιμώμενοι ἄνδρες, οἷον Ἰουλιανός ὁ Καισαρεύς, ὁ Προαιρέσιος καὶ ὁ Λιβάνιος, ὁ Μουσώνιος, ὁ Αἰδέσιος καὶ ὁ Ἰμέριος. Ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐπιστημῶν τούτων ἀνδρῶν δὲν εὕρισκεται ὁ σοφιστῆς, οὐ ἡ εὐφυὴς θυγάτηρ Ἀθηναῖς ἐφόρεσε τὸ στέμμα βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Μόνον δὲ διὰ τῆς θαυμασίας λάμπσεως καὶ τῆς φήμης τῆς θυγατρὸς διεσώθη καθόλου παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς.

Ὁ εὐτυχὴς οὗτος ἀνὴρ ἦτο ὁ Λεόντιος.¹ Ὁ Ἀφρικανὸς Ὀλυμπιόδωρος, ὅστις ἐπὶ τῶν αυτοκρα-

1. Πάντες οἱ βυζαντινοὶ καλοῦσιν αὐτὸν Λεόντιον, μόνον δ' ἐν τῷ Πασχαλίῳ χρονικῷ ὀνομάζεται Ἡράκλειτος. Οὐκ ὀρθῶς δὲ διεφύλαξε τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ Murgall (Essai de chronogr. byzantine. Τόμ. Α' σ. 32). Λεοντιάδα, ἥτις θυγάτηρ τοῦ Λεοντίου, ὀνομάζει ἑαυτὴν ἢ Ἀθηναῖς καὶ ἐν τῷ διότιχῳ τῷ εὐρισκομένῳ ἐν τῆσι τῆς ὑπ' αὐτῆς γενομένης μεταφράσεως τῆς Ὀκτατεύου.

τόρων Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ Β' ἐτιμᾶτο καὶ ἴσχυεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλως ὡς ποιητῆς, ἱστοριογράφου καὶ πολιτικοῦ, διηγήθη ὅτι κατὰ τινὰ διάπλουν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἄκοντα ἐπέσειε τῇ αὐτοῦ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ τὸν Λεόντιον νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν σοφιστικὸν θρόνον.¹ Ἀλλὰ τὸ ἔτος καθ' ὃ τοῦτο συνέβη μὲν εἰς ἀγνωστον. Ὁ Λεόντιος ἀντέτεινε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τὸν ἐπιπεριζήτητον ὄντα σοφιστικὸν θρόνον, ἥτοι τὴν ἔδραν τοῦ δημοσίου διδασκάλου τῆς ἑλληνικῆς ῥητορικῆς, καὶ οὕτω νὰ ἀποδεχθῇ τιμὴν καθιστῶσαν αὐτὸν σχολάρχην τῆς νεολαίας ἐν Ἀθήναις. Ἄν ἦτο τις ἀνὴρ φιλήσυχος, βεββαίως ἐροῦντο τὰς ἀναπορεύτικους προσβολὰς τῶν φθονερῶν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν σχολαστικῶν, ἢ δ' ἀποποιήσας αὐτοῦ ἀποδεικνύει ἴσως ὅτι ἐν αὐτῷ ἡ φιλοδοξία ἦτο κατωτέρα τῆς σωκρατικῆς ἀρετῆς τῆς μετριοπροσόνης καὶ τοῦ γνώθι σαυτόν.

Οὗτος δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ φίλου τοῦ Ὀλυμπιόδωρου προστατευθεὶς σοφιστῆς ἦτο πάντως αὐτὸς ὁ πατήρ τῆς Ἀθηναϊκῆς. Ἀλλ' αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου αὐτοῦ εἶνε ἡμῖν πάντῃ ἀγνωστοί. Οὐδὲ τοῦτο κἀν γνωρίζομεν, ἀν ἦτο ἐκ γενετῆς Ἀθηναῖος. Ἐπειδὴ, ὡς πολλοὶ ἄλλοι ῥήτορες καὶ φιλόσοφοι, ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καταίρουντες εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγένοντο κατόπιν αὐτοῦ πολῖται καὶ ἀπέκτων μόνιμον τινὰ θέσιν, ἴσως οὕτω καὶ ὁ Λεόντιος δυνατὸν νὰ μετέωκῃσεν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς ξένης.² Τὸ δὲ ὄνομα Ἀθηναῖς ὅπερ ἔδωκε εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δεῖκνυει μόνον τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας ἀγάπην του, τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τὴν ἀττικὴν σοφίαν, καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τοὺς παλαιούς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Ἀφιέρωσε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὴν θεάν τῆς σοφίας καθ' ὃν χρόνον ὁ ἑλληνικὸς ἐθνισμὸς ἔβαινε πρὸς τὸν ἀνήκεστον αὐτοῦ ὄλεθρον.³

Ὁ Λεόντιος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπῆρξε μαθητῆς τινος τῶν διασῆμων ῥητόρων, ὅτινες ὡς ὁ Προαιρέσιος καὶ ὁ Ἰμέριος εἶχον περιβάσει τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν διὰ δόξης καὶ τιμῆς. Ἡ τελευταία αὕτη λαμπρὰ περίοδος τῆς ἑλληνικῆς ῥητο-

1. Ἀποσπάσματα τοῦ Φωτίου ἐκ τοῦ Ὀλυμπιόδωρου, οὗ ἡ ἱστορία περιλαμβάνεται ἐν τῇ 407—425 (Fragm. hist. graec. Τόμ. Δ' σ. 63 ἐκδ. C. Müller) Περὶ τῶν λέξεων θ ρ ὄ ν ο ς καὶ σ ο φ ι σ τ ῆ ς ἴδ. Zumpt, Ueber den Bestand der philosophischen Schulen in Athen, σ. 23 κ. ἐ.) Μόνον δὲ καταχρηστικῶς ὁ Λεόντιος ὀνομάζεται φιλόσοφος. Ἦτο δὲ σ ο φ ι σ τ ῆ ς, ὁ δὲ Σωκράτης (VII σ. 21) ὅστις ἐγνώρισε προσωπικῶς τὴν Ἀθηναῖδα γράφει περὶ αὐτοῦ «Λεοντίου γὰρ τοῦ σοφιστοῦ τῶν Ἀθηνῶν».

2. Ὁ Beutler (De Athenarum fatis, σ. 87) πιστεύει, ὅτι ἦλθεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Ὀλυμπιόδωρου, τοῦ ὅπερ δὲν ἀποδεικνύεται. Ὁ Ζωναρῆς (II, 40) λέγει μόνον θ υ γ ἄ τ η ρ μ ε ἴ ν ἢ ν λ ε ο ν τ ῖ ο υ τ ε ἰ ν ὄ ς φ ι λ ο σ ὄ φ ο υ Ἀ θ ῆ ν ῆ ς ἐ ν ὠ ρ μ ῆ μ ἔ ν ο υ.

3. Αὕτη ἡ θεὰ ἐκαλεῖτο ἐνίοτε Ἀθηναῖς. Οὕτω παρὰ Μαρίνου (ἐν βίῳ Παύλου, κεφ. 30) ὀνομάζεται Κυρία Ἀθηναῖς.

ρείας εἶχεν ἤδη παρέλθει, ὁ δ' ἐπίγονος αὐτῶν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἑδρας ἀνῆκεν ἤδη εἰς τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς τῆς ῥητορικῆς.

Παῖς ὢν εἶδεν ὁ Ἀβόντιος τὴν φανταστικὴν καὶ ἄκαρπον ἀντίδρασιν τοῦ αυτοκράτορος Ἰουλιανοῦ κατὰ τοῦ μισοῦ αὐτῷ Χριστιανισμοῦ. Νεανίας δὲ ὢν καὶ ἀνὴρ εἶδεν ἐπιταχυνομένην τὴν πτώσιν τῆς ἑλληνικῆς ῥητορικῆς ἐν ὄλῳ τῷ ῥωμαϊκῷ κράτει διὰ τῶν καταδικωτικῶν διαταγμάτων Θεοδοσίου τοῦ πρώτου, κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ αυτοκράτορος τούτου, τῷ 395, ἐπῆλθεν ἡ βλαβερὰ ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων ὑπὸ τὸν Ἀλαρίχον κατὰ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος· τοὺς φοβεροὺς δὲ τούτους ἐργάτας τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀρχαίου κόσμου εἶδε πιθανῶς ὁ πατὴρ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἰδίως ὁμασίν ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἄλωσις τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως πάσης ἑλληνικῆς παιδείας ὑπὸ τῶν βαρβάρων λαῶν τοῦ βορρᾶ, καίπερ τελεσθεῖσα διὰ συνθήκης ἄνευ συμφορῶν, ἐσήμαινε τὸ πέρας ἱστορικῆς περιόδου ἐν τῷ βίῳ τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ δὲν ἔπαυσε μὲν ὀφειζόμενον καὶ μετὰ ταύτην τὴν καταστροφήν τὸ ἀθηναϊκὸν πανεπιστήμιον, διατηρήθησαν δ' αἱ ἑδραὶ τῶν σοφιστῶν καὶ ἡ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία εὗρε μετὰ βραχὺ ἐπιφανῆ ἀρχηγόν, τὸν Ἀθηναῖον Πλούταρχον, ἀλλὰ κατὰ φυσικοὺς νόμους ἦτο πεπωμένη τὰ νῦν ἡ δσημέραι μείζων παρακμὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καὶ τῆς Ῥώμης, ἀφ' οὗ καὶ ταύτην τὴν παγκόσμιον πόλιν μετὰ δεκατέσσαρα μόνον ἔτη κατέκτησαν καὶ ἐδήλωσαν οἱ αὐτοὶ Γότθοι.

Ἡ περιφρονητικὴ κρίσις Συνεσίου τοῦ Κυρήνης περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν ἀποδεικνύει, ὅπως καὶ ἂν ἐξηγηθῆ, τὴν κατάπτωσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς πόλεως. Ἐγραψε δὴλον ὅτι πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

«Ὁναίμην τῶν Ἀθηνῶν ὅποσα βούλει ὡς μοι ἠδοκᾶ πλέον ἢ παλαιστῆ καὶ δακτύλῳ γερονέναι ἢ σοφώτερος. Ἐξέσσι δὲ καὶ αὐτόθεν τῆς θείας σοφίας πειρᾶν σοὶ τινα παρασχεῖν. Ἀμέλει γὰρ Ἀναγκυροῦν-τοῦέν σοι γράφω καὶ Σφηττοῖ γέγονα καὶ Θριώζης καὶ Κηφισίας καὶ Φαληροῖ. Καὶ κακὸς κακῶς ὁ δεῦρό με κομίσας ἀπόλοιο ναύκληρος ὡς οὐδὲν ἔχουσι αἱ νῦν Ἀθηναὶ σεμνὸν ἀλλ' ἢ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα. Καὶ καθάπερ ἱερῆίου διαπεπραγμένου τὸ δέσμα λείπεται, γινώρισμα τοῦ πάλαι ποτὲ ζῶου, οὕτως ἐνθὲνθε φιλοσοφίας ἐξωκισμένης λείπεται περινοστοῦντα θαυμάζειν τὴν Ἀκαδημίαν τε καὶ τὸ Λύκειον καὶ νῦν διὰ τὴν Ποικίλην στοάν, τὴν ἐπὶ πῶνυμον τῆς Χρυσίππου φιλοσοφίας, νῦν οὐκέτ' οὐστὶν ποικίλην ὁ γὰρ ἀνθύπατος τὰς σανίδας ἀφείλετο αἷς ἐγκατέθετο τὴν τέχνην ὁ ἐκ Θᾶσου Πολύγνωτος. Νῦν μὲν οὖν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Αἴγυπτος τρέφει τὰς Ὑπατίας δεξαμένη γονάς· αἱ δὲ Ἀθηναὶ πάλαι μὲν ἦν ἡ πόλις ἑστία σοφῶν, τὸ δὲ νῦν ἔχον σεμνύνουσιν αὐτὰς οἱ με-

λιττουργοί. Ταῦτ' ἄρα καὶ ἡ ξυνωρίς τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, οἵτινες οὐ τῆ φήμη τῶν λόγων ἀγείρουσιν ἐν τοῖς θεάτρους τοῦς νέους, ἀλλὰ τοῖς ἐξ Ὑμηττοῦ σταμνίοις».¹

Ἡ χρονολογία τῆς παραδόξου ταύτης ἐπιστολῆς εἶνε ἄγνωστος. Ὅτις ἔγραψεν αὐτὴν ὁ Συνέσιος, ἐξῆς ἔτι πάντως ἢ Ὑπατίας, ἢ ὑπ' αὐτοῦ λατρευομένη καὶ τιμωμένη διδάσκαλος, ἐπειδὴ οὕτε ἐν ταύτης οὔτε ἐξ ἄλλης τινὸς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ φιλοσόφου ἐξάγεται ὅτι ἐπέζησε τὸν θάνατον τῆς ἀτυχοῦς θυγατρὸς τοῦ Θεώνος, συμβάντα περὶ τὸ ἔτος 415 ἢ 416.² Κατὰ δὲ τὴν δικυμονίαν τοῦ Συνεσίου ἐν Ἀθήναις ἦτο ὀνομαστός αὐτόθεν Πλούταρχος ὁ υἱὸς τοῦ Νεστορίου, ὅστις τὰς πρώτας δεκάδας τοῦ πέμπτου αἰῶνος προέστατο τῆς πλατωνικῆς ἀκαδημείας ὡς διάδοχος τοῦ Πρίσκου. Ἐκεῖνον δὲ καὶ τὸν φιλόσοφον Συρικόν ἢ ἄλλον τινὰ ἐκ τοῦ λογιστάτου οἴκου τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἐνοεῖ ὁ Συνέσιος λέγων συνορίδα τῶν σοφῶν Πλουταρχείων.³

Ἀλλὰ τοῦτο καὶ εἶνε πιστευτὸν, ὅτι τὴν ἐπιστολήν ἐκείνην ὁ Συνέσιος ἔγραψε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος περὶ οὗ πρόκειται. Σχετισθεῖς δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων σοφῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως ἐγνώρισε προσωπικῶς καὶ τὸν Ἀβόντιον ὡς δημόσιον διδάσκαλον τῆς ῥητορικῆς.⁴ Ἡ δὲ δριμυεῖα αὐτοῦ κρίσις περὶ Ἀθηνῶν ἐνομήσθη προελθοῦσα ἐκ τῆς ζήλοτυπίας τῆς τότε ἐπικρατούσης μεταξὺ τῆς ἀλεξανδρουτικῆς καὶ ἀθηναϊκῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς καὶ ἐξηγήθη ὡς ἔκφρασις ῥητορικῆς ὑπερβολῆς ἢ προσδληθείσης ματαιοφροσύνης. Ἀλλ' ὅτι μάλιστα πάντων εἶνε ἀξιοπαρατήρητον ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ εἶνε ἡ τελεία ἀναισθησία περὶ τῶν ἱερῶν ἀναμνήσεων καὶ τῶν λαμπρῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν, περὶ ὧν οὐδὲ λέξιν μίαν ἔγραψεν ὁ Συνέσιος. Ἐν ᾧ τὰ ὀλίγα εἰρηπια τοῦ μεγάλου παρελθόντος τῆς πόλεως ταύτης ἔτι καὶ τὴν σήμερον ἐμποιοῦσιν εἰς πάντα πεπαιδευμένον γαστήρα, πῶς ἠδύνατο νὰ μὴ ἐπιδράσῃ ὁ ἐνδοξος ἐκεῖνος παρελθὼν βίος τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τὴν

1. Συνεσίου ἐπιστ. ρλί.

2. O Clausen (De Synesio philosopho Libyae comment. σ. 226) πιστεύει ὅτι ἀπέθανεν ὁ Συνέσιος τῷ 414 ἢ 415. ἴδ. καὶ R. Volkman, Synesius von Cyrene σ. 254.

3. Ἡ ξυνωρίς τῶν σοφῶν Πλουταρχείων ἴσως ὁ Φαβρίκιος (Προλεγόμενα εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ Boissonade τοῦ ὑπὸ Μαρίνου βίου τοῦ Πρόκλου, σ. XXXI) νομίζει ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ Συρικανοῦ. Κατὰ δὲ τὸν Zumpt (σ. 55) καὶ τὸν Drouot Études sur la vie et les oeuvres de Synèse, σ. 15 ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Πλουτάρχου Ἀρχιάδα.

4. O Finlay (γερμ. μετάφρασις Griechenland unter den Römern σ. 264) καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Hopf (Gesch. Griechenl. σ. 85) πιστεύουσιν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἔγραψεν δύο ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ Ἀλαρίχου ἔλθωσιν. O Zumpt καὶ ὁ Clausen ἀποδέχονται τὸ ἔτος 402 ἢ 403, ὁ δὲ Drouot ἦδη τὸ 395.

Περὶ τοῦ ἐν Αἰτωλικῷ ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.

ψυχὴν ἀνδρὸς φιλοσόφου, ἀνδρὸς Ἑλληνος τῶν χρόνων καθ' οὓς τὰ μνημεῖα ἐσώζοντο ἔτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἀκμῇ;

Διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀρχαίων ναῶν, διὰ τὸ κάλλος τῶν ἔργων ἀθανάτων καλλιτεχνῶν οὐδ' ἐν βλέμμα εἶχεν ὁ σοφιστὴς τῆς Κυρήνης. Καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἀπαγωγῆς τῶν διασῆμων πινάκων τοῦ Πολυγνώτου ἐκ τῆς Στοᾶς λαλεῖ σχεδὸν μετὰ πικρᾶς χαιρεκακίας, χωρὶς νὰ ἐπιδεικνύῃ οὐδ' ἴχνος ἀποδοκιμασίας διὰ ταύτην τὴν ἀρπαγὴν, ἣν ὁ ἀνθύπατος τῆς Ἀχαΐας ἐτόλμησε πάντως μετὰ τὴν ἄλωσιν ὑπὸ τῶν Γότθων.

Ἡ ἀπάθεια ἀνδρὸς ἔχοντος ἄλλως μεγάλην κλασικὴν παιδείαν εἶνε ἀνιγματοῦδος, καὶ ἂν τις ἔτι ἤθελε νὰ δεχθῆ ὅτι αὐτὸς, ὁ κατόπιν ἐπίσκοπος Πτολεμαῖδος, εἶχεν ἤδη τότε μεταστῆ εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἀλλὰ ὅπωςδήποτε πρέπει νὰ ὑπῆρξεν αἰτία τις πραγματικὴ τῆς σαρκαστικῆς αὐτοῦ διαθέσεως καὶ ἴσως ἡ αἰτία αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐπιδρομῆς ἐκείνης τῶν Γότθων, ἣτις τότε ἐγένετο αἰσθητὴ ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἱστοριογράφος Φίνλαιὺ ἐξασθενεῖ αὐτὴν, παρατηρῶν ὅτι μακρὸν μετὰ τὰς δρώσεις τῶν Γότθων καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Συνεσίου αἱ Ἀθηναὶ ἠμαρζον, αἱ δὲ ἐπιστημονικαὶ αὐτῶν σχολαὶ ἦσαν σπουδαῖαι. Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῆς γνώμης του φέρει τὸ παράδειγμα τῆς Ἀθηναϊκῆς αὐτοῦ Συνεσίου, λέγει, ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ἐν ταῖς χερσὶ τῆς τροφοῦ τὴν κόρην ἣτις ἔτυχεν ἐν Ἀθήναις ἀνατροφῆς ἣτις κατέστησεν αὐτὴν μίαν τῶν εὐπαιδευτοτάτων καὶ χαριστάτων γυναικῶν ἐν αὐτῇ λαμπρᾷ καὶ πλουσίᾳ, συνάμα δὲ καὶ λογίαν καίπερ οὐσαν γυναῖκα καὶ βασιλισσάν.

Καὶ ἀποκατέστησαν μὲν πάλιν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἀλαρίχου τὰ θηναϊκὰ πράγματα· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπητήτο ἡ παρέλευσις ἐτῶν τινων. Ἡ ἐρήμωσις τῆς Ἀττικῆς καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ λαοῦ τῶν Γότθων δὲν ἐπῆνευχε μὲν πολιτικᾶς συνεπειᾶς, ἀλλ' ἦτο τις ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ. Οἱ ὄλεθροι πολλῶν οἰκογενειῶν, ὁ θάνατος ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, οἷς ὁ τελευταῖος ἱεροφάντης ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἐλευσινίας Δημήτρος καὶ ὁ ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη γεγονὼς φιλόσοφος Πρίσκος, ὅστις, ἀπώλετο ἐκ λύπης ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῶν ἑλληνικῶν ἱερῶν, ὑπῆρξαν πάντως γεγονότα μεγάλας συγκλονήσαντα τὸ ἑλληνικόν.¹ Πιθανῶς δ' ἐπῆλθε φυγὴ τις τῶν ξένων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ σχεδὸν παῦσις τις τῶν μαθημάτων ἐν Ἀθήναις, ἕως ἐπέστρεψε κατὰ μικρὸν ἡ ἰδέα τῆς ἀσφαλείας. Καὶ ἡ μὲν Ἑλλάς ἠλευθερώθη ἀπὸ τῶν ληστρικῶν Γότθων, οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ σοφισταὶ ἐπανελάθον τὴν ἐκυτῶν διδασκαλίαν.

[Ἐπιτελεῖται συνέχεια.]

1. «Τοῖς τῆς Ἑλλάδος ἱεροῖς εἰς μακρὸν τι γῆρας ἀνύσας (ὅς γε ἦν ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα) συναπώλετο». Εὐ νὰ πῶ οὗ ἐν βίῳ Πρίσκου σ. 67.

Ἡ πρώτη ἐκθεσις μου περὶ τῶν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐπισυμβασῶν ἠφαιστειῶν καταργασίων ἔφερε τὴν παρατήρησιν «οὐδὲν τι ὅμοιον οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ἐξιστοροῦντες τὰ τῶν μερῶν τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων ἐποχῶν οἱ χρονολογοὶ σιωποῦσιν ἐπίσης». Τὴν ἀπορίαν μου ταύτην ἀνῆρξετε τελευταία συνομιλία μετὰ πολιτῶν τοῦ Αἰτωλικοῦ, οἵτινες ἀνέφερον ὅτι διατηρεῖται παρὰ τῷ λαῷ παράδοσις περὶ ὁμοίων συμβάντων προγενεστέρως ἐποχῆς. Ἀφελῶς διηγοῦμενοι τὰς παραδόσεις ταύτας ἔλεγον συνάμα λόγιοι τινὲς ὅτι συγγραφεῖς Βυζαντινῶς τῶν μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων ἐποχῶν, ὁ γεωγράφος Μελέτιος ἐκθέτει ῥητῶς περὶ ἐκρήξεων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αἰτωλικοῦ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἐπισυμβασῶν. Τὰ λεχθέντα ταῦτα ἐκίνησαν λίαν τὴν περιεργίαν μου, καὶ γινώσκων ὅτι ἀξιοτίμοι συμπολίται, οἱ ἐν Μεσολογγίῳ ἀδελφοὶ Ἰω. καὶ Ἐπτ. Θερινοί, διεφύλαττον μεταξὺ τῶν βιβλίων των ἔκδοσιν τῶν περὶ γεωγραφίας ἔργων τοῦ Μελετίου, προσῆλθον αὐτοῖς ἐπιζητῶν ταύτην. Εὗρον δὲ βιβλίον τυπωθὲν ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1728, φέρων τίτλον «Μελετίου γεωγραφία, παλαιὰ καὶ νέα». Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ συγγραμματος ἐπὶ μαρτυρίᾳ τῶν ἠφαιστειῶν φαινομένων ἐν Αἰτωλικῷ ἐπέειπην, ἀναγνοὺς ἐν τοῖς πρώτοις δέλτοις αὐτοῦ τὴν βιογραφίαν τοῦ συγγραφέως, ὅστις διατελέσας ποτὲ μαθητῆς τοῦ μεγάλου Βησσαρίωνος, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἀρτας καὶ Ναυπάκτου ἐν ἔτει 1692 καὶ ἐτελεύτησεν ἐν ἔτει 1714 φέρων ἡλικίαν ἐτῶν 53. Δῆλον ἐγένετό μοι οὕτως, ὅτι ὁ Μελέτιος διαβίωσας ἐν τῇ μνησθείσῃ ἐκκλησιαστικῇ περιφερείᾳ, διατέλει, ἐξ αὐτοψίας τῶν μερῶν, ἐν σαφεῖ ἐπιγνώσει τῶν ὄσων ἐν τῷ Κερκλίῳ Ε. «περὶ Αἰτωλίας» ἐκθέτει. Ἐξ αὐτοῦ ἀντέγραψα τὰ ἐφεξῆς.

«Πλησίον τῆς Καλυθῶνος ἦτον τὸ ἱερόν τοῦ Παντοκράτορος Διός, Περοντία πόλις, ὁμοίως καὶ αὐταὶ Πλευρώνα, Ἀρχαῖος, Μακρύνεια ὅπου εἶναι τὴν τῶρα τὸ χωρίον Μακρυνου καὶ τὰ λοιπὰ. Καλεῖται τῶρα αὕτη ἡ ἐπαρχία ὑπὸ τῶν Τούρκων «Κάρλε-Σατζάκ, περιέχουσα καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ εἶναι εἰς αὐτὴν κομπούλαι Ζαπάντι, Βραχωῖρι, Μεσολόγγι ἢ κρεῖττον Μεσολάγιον (πιθανῶς ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ mezzo laghi, ἐν μέσῳ λιμνῶν) σημείωσις Νίδερ) καὶ νῆσος ἐν Διωνοθαλάττῃ, Αἰτωλικὸν, ἡ κοινότερον Ἀνατολικόν, ὅπου πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐξήρχετο ἐκ τῆς γῆς ἀνακοχλάζον αἶμα, καὶ ἐγειρόμενον πολλῇ τῇ βίᾳ πλέον μίαν πύχως. Ὁ ἰσθμὸς τῆς χειρονήσου Αἰτωλίας εἶναι σχεδὸν μεταξὺ Ἀνατολικοῦ καὶ τῆς Κατοχῆς» (Κερ. Β.).

Τὴν περικοπὴν ταύτην ἀνέγνων, ὅτε ἐκ τύχης ἦ ἐν τῷ ὄρωφ τῆς Τουρλίδος, πλησίον τοῦ Μεσο-

λογγίου, προσέγγισις του Γαλλικού *Aviso Bou vel*, μοί παρείχε την ευκαιρίαν της εν Καλλιόστη συνοδείας, του τε πλαιάρχου και των αξιωματικών του πληρώματος, εκδρομής προς κατασκοπευσιν του κόλπου του Αιτωλικού. Ήνπερ η γαλλική κυβέρνησις, επινευσάσης της ελληνικής, είχε διαπισθεύη εις ευδοκιμωτέρους των ημετέρων χειρας. Η προσέλευσις των εκδραμόντων συνέβη την 16)28 Μαρτίου 1882, ήτοι μετά περίπου τριών μηνών παρελεύσιν από της πρώτης εκρήξεως, και παρατηρήσεως των πρώτων και δευτέρων ήφαιστειών φαινομένων. Η εκδρομή αυτή είχε το εξοχον προτέρημα να φέρη τον χαρακτηρισκόν έρυνής όλως επιστημονικής διά βολιδοσκοπήσεως του πυθμένου προς ανίχνευσιν των ανωμαλιών αυτού, και διάγνωσιν του κέντρου ύφισταμένου κρατήρος, δια καταμετρήσεως του βάθους και των βαθμών θερμοκρασίας των υδάτων, δια συλλογής ίλύος και υδατος εν ριάλας προς περιττέρω ανάλυσιν και εξέτασιν των επιπεριγεομένων αερίων και ετέρων χημικών ουσιών, και διά θεωρήσεως των γεωλογικών δικατηρώσεων περίξ της λεκάνης του κόλπου.

Καίπερ βραδέως γενομένη η εκδρομή δεν απέβη νεκρά η περιττή, καθόσον η εν τω κόλπω ήφαιστειος κατεργασία δεν είχεν εισέτι εντελώς καταπαύσει, και διάφοροι αυτόπται εύρέθησαν αναφέροντες, ότι εισέτι πρό ολίγων ημερών τά υδατα του κόλπου εδείκνυον άλλεπαλλάλως διάφορον και ασυνήθη εκτακτον την κάτοψιν, ως ύπ' ίλύος τεθολωμένα και προσφέροντα χροιάν λευκοκιτρίνην προσεγγίζουσαν ενίοτε τη υπερύρω. Κατά την εξώθεν εν της θαλάσσης η την έσωθεν του κόλπου προς ταύτην αποβαίνουσαν φοράν των υδάτων η επιφανεια αυτοών άλλοίαν εδείκνυε την έποψιν λευκότερον εν τη πρώτη, βαθύτεραν εν τη ετέρα περιπτώσει και πλειον ποσουςίζουσαν.

Τάς επί πάντων κρίσεις των εύγενών ζένων θεθαίως δεν ειμί εις θέσιν να προκαταλάβω εξηγουμένος φθε, ήκουσα δε αυτούς λέγοντας, ότι τά φαινόμενα της λεκάνης του Αιτωλικού εισί παρεμφερή της ήφαιστειοεις διακινήσεσι του εν Θήρα (Santorin) υποβρύχιου κρατήρος. Επισήθη εν ταύτῳ, ότι αί γνώμαι αυτών δεν διαφέρουσιν ουσιωδώς των έμών συμπερασμών, μάλλον δε συνάδουσι τούτοις, υποθέτουσαι την επί καιρόν τινα ακολούθησιν της αναδύσεως αερίων εξ υποβρύχιου, τά νυν νεκρού, ήφαιστειού, ανισταμένου επί μικρόν συν ήττον δύναμει και δριμύτητι εκ του ληθάργου, εν ῶ έκειτο πρό αίωνων. Ουδέν τι εκ των μέχρι τουδ' γενομένων προμνύεται επίφοβον τοις περίξ, ουτε καταφάνεται σαφές άλλοίως εδαφική, οίχ εν Θήρα συνέβη ουτε έλπίς έστιν, ότι εν καιρῳ ού μακράν απέχοντι, ο Ηρακλιος θέλει ο ίδιος αποκλείσει πάλιν ασφαλώς τάς βαλβίδας, εξ ὧν ανέπεμφεν ήμιν τά πεπισμαμένα αέρια των κοιτώνων του, ύπ' ὧν ο ίδιος, ως φαίνεται, εστενοχωρείτο το παράπαν.

Κατά την εν συνοδεία των εύγενών ζένων δευτέρων εκδρομήν μου παραστάς εις μέρη τινα του κόλπου, όθεν άλλοτε παρετήρησα σφραστάτην και πλουσίως γενομένην αναδυσιν αερίων, είδον ότι κατέπαυσεν ήδη το φαινόμενον τουτο, επικρατούν ίτως περι τον πυθμένα μόνον, και εις τά περίξ του υποβρύχιου κρατήρος. Τά αυτόθι εκ βάθους 32 μέτρων ανασυσόμενα της βολιδοσκοπήσεως εργαλεία εκ μετάλλων, σιδήρου, χαλκού, ορειχάλκου και μολύβδου στιλπνά κατατεθέντα, απώλεσαν την καθαράν αυτών έποψιν, μεταβληθείσης της επιφανείας εις μέλαιναν και σκοτεινήν, εκ στιλπνής και φαινης, και γαιώδης ίλύς τοις εργαλείοις εραπτομένη απέπεμπε θειώδη οσμήν.

Αί τοιαύται εκ των απλουστέρων αντιδράσεις καταδεικνύουσι τοις είδήμοσι, το πλείστον σχεδόν των εξ Ηρακλιου κατεργασιών, άλλ' υπολείπεται προς σφραστέρων εξήγησιν η περιττέρω επιστημονική επεξεργασία των παρατηρηθέντων και ή χημική ανάλυσις των συλλεχθέντων ορυκτολογικών κ.λ. αντικειμένων. Ταύτην δέον να αναμένωμεν εκ μέρους των εύγενών ζένων, και μετά ενδικφέροντος ού μικρού άτενίζομεν προς την γνωμοδότησιν αυτών περι φυσικού φαινομένου λίαν σπανίου και αξιοπεριέργου. Λυπούμαι ότι ή σχολίασις αυτού εξέφυγεν ήδη εντελώς εκ των χειρών των αυτοχθόνων φυσιοδιφών, λυπούμαι ότι οί παρ' ήμιν λόγιοι έστάθησαν όλως άμερινοί, και ότι επί τη βάσει των έμών ατελών εκθέσεων αντί αυτοχθόνων έδει έτερόφυλοι επιστήμονες να γίνωσι θεαταί και σχολιασταί φυσικού δράματος, ύπερ ύπό των ποδών ήμών το έδαφος κρούον έδει πρώτους να άφρυνίση τους επικαθημένους.

Ούχ ήττον επιχαίρω διά μόνον το έν, ότι εκ της μελέτης της βίβλου του Μελετίου έρανισθείς δύναμαι να επιμνησθήσκω τοις αναγιγνώσκουσιν, ότι ούπω πρωτοφανές το γεγονός, ουτε άμνημόνευτον ήρτησεν ο μαθητής του Βησσαρίωνος, καθ' ήν εποχήν εκ βάθους ύπνου εγειρομένη η επιστημονική των πνευμάτων διακίνησις άνέτειλεν εκ νέου άπ' ανατολών φωτοδόλος πρόβαίνουσα μέχρι των έσχατιών της δύσεως. Ας ελξηθώμεν δε όπως έκειθεν ζωογόνος επανέληθ εις την αρχαίαν αυτής έστιν. Δυστυχώς μέχρις ώρας αί τελεταί της ύποδοχής ούπω τελούνται, πάντων κατά προτίμησιν περι την κάλπην ένασχολουμένων, ού γάρ περι ετέρων φροντίς Ιπποκλείδη. Ο κατά τά μέρη ταύτα Αρτης και Νευπάκτου μητροπολίτης διατελέσας Μελέτιος ζωγραφίζεις διά λίαν ζωηρού του χρώματος την εν τῳ κόλπῳ του Αιτωλικού εκρηξίν επισυμβάσαν πρό άλλου χρόνου της περι την γεωγραφίαν ένασχολήσεως και συγγραφής αυτού, συνέπεσε δε αυτή κατά τους πιθανωτέρους υπολογισμούς περι τά μέσα του βίου του άνδρός, ήτοι προς το τέλος του 17 αιώνος, αποβιώσαντος του Μελετίου εν έτει 1714 φέροντος ηλικίαν έτών 53. Οθεν πρό 200 περίπου ε-

των εξήρχετο εκ της γης ανακοχλάζον αίμα και εγειρόμενον πολ.λή τῆ βία πλείον μιὰς πήξεως.

Δεινότεραν αναμφιβόλως της των ημερών μας δέον να υπολογίζωμεν την εκρηξίν της εποχής του Μελετίου, σχολιάζοντας τον χρωματισμόν, όνπερ αίμα κοχλάζον αναγράφει εγειρόμενον πολλή βία πλείον μιὰς πήξεως. Τῳ χρωματισμῳ της εποχής του Μελετίου προσεγγίζει κατά τι μόνον η σημερινή χροιά των υδάτων υπέρυθρος και εν μέρει φοινιζίσουσα. Αδελφον μένει αν ταυθύν συνέβη έπίσημος έγγραφος των υδάτων ως πρό 200 έτών. Ουκ άπίθανον και τοιοϋτον, άλλ' άπαρατήρητον έκειναι ως εκ της νεκτερινής ώρας, καθ' ήν συνέβη το δράμα, συνάμα δε ως εκ της σφοδρότατης φορας του πνεόντος ανέμου, οϋτινος η πίεσις έδει να καταρρίψη εν τῳ άμα την εγειρομένην στήλην των άτμων και του υδατος.

Ο Μελέτιος αναγράφει την αναδυσιν του κοχλάζοντος αίματος ως εκ στερεού εδάφους, «εκ της γης», γενομένην, άλλά κρατήρος τοιοϋτου εις τά περίξ του Αιτωλικού ούπω καταφανούς όντος, νομίζω ότι ουκ άδίκως μεταφέρωμεν το αρχαιον γεγονός εντός της θαλάσσης, εξ ου το σημερινόν απέβη, δηλαδή την υποβρύχιον όπήν του γεωλογικού σχήματος κρατήρος, ήνπερ σαφώς ύπεμφάνει η λεκάνη του Αιτωλικού κόλπου.

Εν Μισολογγίῳ τῆ 21 Μαρτίου]3 Απριλίου 1882.

Δ. Ε. ΝΙΣΕΡ.

II ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΛΑΣΣΕΓΛΙΕΡ

[Μυθιστορία Ίουλίου Σανδώ].

Συζητήσις και τίσις επί σελ. 218.

ΙΓ'

Η επαύριον ήτο η ήμέρα, καθ' ήν έμελλε να υπογραφη το παραχωρητήριον έγγραφον. Ετήμαινε λοιπόν ήδη η δωδεκάτη, οτε ο μαρκήσιος, η Ελένη, η κυρία Βωμπέρ και συμβολαιογράφος κληθείς επίτηδες εκ Poitiers, εύρίσκοντο συνθηροισμένοι εις την μεγάλην αίθουσαν του μεγάρου, ένθα η επικρατούσα αναστάσις ανήγγειλε την προσεγγίζουσαν αναχώρησιν των κατοίκων. Δέν περιέμενον πλέον ει μη τον Βερνάρδον και η μὲν Ελένη ήτο σοβαρά και υπερήφανος, ο δε μαρκήσιος ευχαριστημένος ως ήτο, διότι η ύπόθεσις έκείνη έμελλε πλέον να λάβη πέρας, εφάνιστο ελαφρότερος χρυσάλιδος.

— Λοιπόν, κυρία βαρωνίς, έλεγε τρίθων ευθύμως τάς χειρας, θα ζήσωμεν εις τον μικρόν σας πύργον τον βίον, ον εξήσαμεν άλλοτε εν Γερμανία! είναι ευχάριστον θα νομίζωμεν ότι εϊμεθα εισέτι εξόριστοι! Είς ύμιας δε, γενναία μου φίλη, θα όφειλη τον άρτον ο τελευταίος των Λασσεγλιέρ. Η κυρία Βωμπέρ έμειδία αλλά το βλέμμα και η φυσιογνωμία της προέδιδον μεγίστην ανησυχίαν.

Μετ' ολίγον εισήλθε και ο Βερνάρδος, φορών ύψηλά στρατιωτικά υποδήματα με περνεστήρας και κρατών το μαστίγιόν του. Η βαρωνίς ήρχισε τότε να παρατηρη αυτον μετ' ανησυχίας, άλλ' ουδεις ήδύνατο ν' αναγνώση επί του προσώπου του ανθρώπου έκείνου το τί συνέβαινε εν τη καρδιά του.

Αφου δε ο μαρκήσιος άνέγνωσεν εύρινώς και μεγαλοφώνως το έγγραφον, ύπερ είχεν ήδη έτοιμον, έλαβε τον κάλκμον, ανήγειρε την εκ βαρυτίμων τοιχάπτων περιχειρίδα του και υπογράφας άνευ του ελαχίστου δισταγμού, προσέφερε μετ' άβροχρόσνης εις τον Βερνάρδον το έγγραφον εκεινο το επικυρωμένον διά της δημοσίας σφραγίδος.

— Κύριε, τῳ είπε μειδιών επιχαρίτως, ιδού, λαμβάνετε επισήμως κατοχήν των ιδρώτων του κυρίου πατρός σας.

Η στιγμή ήτο κρίσιμος όθεν η κυρία Βωμπέρ ώχρίσσε και προσήλωσε διάπυρον όμμα επί του Βερνάρδου. Αλλ' ο Βερνάρδος έφάνη διασάζων Ιστατο πρό του μαρκήσιου ακίνητος, ακυθωπός, άπαθής ως ει μηδέν είδεν, μηδέν ήκουσεν. Αιτίς χαράς διήλθεν άμέσως τους οφθαλμούς της βαρωνίδος.

— Τί διάβολο! άνερώνησεν ο μαρκήσιος, διαστάζετε τώρα να το δεχθήτε;

— Εύγενή νεανία! έψιθύρισε μετά φωνής συγκεκινημένης η βαρωνίς.

Τότε ο Βερνάρδος, ως άνθρωπος αίρνης άφρυνιζόμενος, άνεσκίρτησεν, έλαβε με απότομον κίνησιν στρατιώτου το έγγραφον εκ της χειρός του μαρκήσιου, εδίδλωσεν αυτό, το έθεσεν εντός του θυλακίου του επενδύτου του, ον πάραυτα εθηλάκωσε και απεσύρθη χωρίς να ειπή λέξιν.

— Πως η ήπατήθην; είπε καθ' εκυτήν η βαρωνίς, προφανώς τεταραγμένη ο Βερνάρδος, ον ενόμιζον εύγενή, είναι λοιπόν άθλιος άνθρωπος;

— Θεέ μου! πόσον τελλιμμένος εφάνιστο, είπε καθ' εκυτήν η δεσποινίς Λασσεγλιέρ, ής την καρδιάν ετάραξεν άμέσως θλιβερὸν προαίσθημα.

Εν τούτοις το επίλοιπον της ήμέρας παρήλθεν εις τάς προπαρασκευάς της αναχωρήσεως ο μαρκήσιος κατεβίβασε μόνος του τάς επί των τοίχων ανηρτημένας εικόνας των προγόνων του, εύρίσκων πάντοτε αστειμόν τινα να ειπή επί μιὰς εκάστης, άλλ' η βαρωνίς δεν εγέλα. Η Ελένη κατεγίνετο εις το να συναξη τά βιβλία της, τά εργόχειρά της, τά λευκώματα, τους χρωστήρας και τά υδρογραφήματα της. Ο Βερνάρδος άμέσως μετά την παραλαβήν του έγγράφου του άποκαθίσώντας αυτον επισήμως εις τά δικαιώματά του, άνεχώρησεν έφιππος και δεν επανήλθεν ει μη ότε είχεν ήδη προχωρήσει επί πολυ η νύξ. Επιστρέφων δε τότε διά του δάσους, παρετήρησε την δεσποινίδα Λασσεγλιέρ άγρυπνούσαν πρό του ανοικτού παραθύρου της και στηριχθείς επί τινος

δένδρου ἔμειναν ἐπὶ πολλὴν ὥραν θεωρῶν αὐτὴν μακρόθεν ἐν σιωπηλῷ θαυμασμῷ.

Ἡ Ἑλένη διήλθεν ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐπὶ ποδός· ὅτε μὲν θεωροῦσα ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς εἰς τὸ φέγγος τῶν ἀστέρων τὰ σκιερά ἐκεῖνα μέρη, ἅτινα ἔμελλε ν' ἀφήσῃ διὰ παντός, ὅτε δὲ περιπατοῦσα ἐντὸς τοῦ δωματίου τῆς καὶ λέγουσα σιωπηλὸν γαῖρε, εἰς τὴν προσφιλεῖ ἐκείνην φωλαὴν τῆς νεότητός τῆς.

Ἄλλ' ὅτε τέλος ἤρχιζε νὰ ὑποφώσῃ ἡ ἡώς, καταβλήθεισα ὑπὸ τοῦ κόπου ἐρίφθη ἐνδεδυμένη, ὡς ἦτο. ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς ἐκοιμήτο δὲ πρὸ μιᾶς ἤδη ὥρας ἔλαφρον ὕπνον, ὅτε αἴφνης μέγας θόρυβος ἀφύπνισεν αὐτήν· πηδήσασα τότε ἀμέσως ἔξω τῆς κλίνης τῆς, ἔβραχεν εἰς τὸ περὶ θύρον καὶ ἀν καὶ δὲν ἦτο εἰσέτι ἐποχὴ κατάλληλος διὰ κυνηγέσιον, εἶδεν ὅλους τοὺς κυνηγούς τοῦ μεγάρου συνηθροισμένους εἰς τὴν αὐλήν· καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἔφιπποι, οἱ δὲ ἐσάλπιζον δι' ὅλης αὐτῶν τῆς δυκάμειος καὶ ἄλλοι συνεκράτουν τοὺς πολυαρίθμους κύνες. Ὦν αἱ ἐπανελημμένοι ὕλακαὶ συνετάραττον τὴν μεγαλοπρεπῆ ἡραμίαν τῆς πρωίας.

Ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ μάτην προσεπάθει νὰ εὐρῇ τὸν λόγον ὅλης ἐκείνης τῆς ἀναστατώσεως· ἐκπληκτὸς ἠρώτα ἐκυτὴν, μήπως ἐώρταζον οὕτω παταγωδῶς τὴν ἡμέραν τῆς ἐξορίας τῆς, ὅτε ἐβλαπεν αἴφνης κραυγὴν φρίκης· διότι παρετήρησε μεταξὺ τῶν κυνῶν, μεταξὺ τῶν κυνηγῶν, οἵτινες ἐφαίνοντο ἐντρομοὶ καὶ αὐτοί, τὸν Βερνάρδον ὡς χθὲς ἐν στρατιωτικῇ στολῇ καὶ ἔφιππον ἐπὶ τοῦ Ῥολάνδου. Ἀναχαιτίσας τότε μετὰ χάριτος ἀπαρμιλλοῦ τὴν ὁρμὴν τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου ζώου, ὁ νεανίας, ἐπροχώρησεν ὑπὸ τὸ παράθυρον, ἐνθα ἴστατο κάτωχρος ἡ Ἑλένη καὶ ὑψώσας πρὸς αὐτὴν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπεκαλύφθη εὐσεβάστως, ἀρῆκεν ἐλευθέρως τὰς ἡνίας, ἐβύβησε τὰ κέντρα ἐντὸς τῶν πλευρῶν τοῦ ἐξηγριωμένου ἵππου καὶ ὤρμησεν ὡς κεραυνὸς πρὸς τὴν παιδιάδα παρακλουθηθῆναι μακρόθεν ὑπὸ τῶν σαλπίζοντων κυνηγῶν.

— Ἄ! ὁ δυστυχὴς! ἀνεφώνησεν ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ, συστρέφουσα μετ' ἀπελπισίας τὰς χεῖρας· θέλει, ἐπιζητεῖ τὸν θάνατον!

Ἡθέλησε νὰ τρέξῃ! Ἄλλὰ ποῦ; Ὁ Βερνάρδος ἔφυγε ταχύτερος τοῦ ἀνέμου.

Εἶχεν ἀποφασισθῆ τὴν προτεραίαν, ὅτε ὁ Ῥαούλ ἤθελεν ἔλθει μετὰ τῆς μητρός του, ὅπως συνοδεύσῃ καὶ ἐγκαταστήσῃ αὐτοὺς ὀριστικῶς εἰς τὴν νέαν τῶν κατοικίαν.

Ἐνῷ λοιπὸν ἡ Ἑλένη ἐξήρχετο τοῦ δωματίου τῆς, ἵνα πορευθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀπήντησε τὸν Ἰάσμον, ὅστις περιποιοῦμενος καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ τοῦ κυρίου του, ἐνεχείρησεν αὐτῇ ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου ἐγκλειστον ἐπιστολήν. Ἡ Ἑλένη λαβοῦσα αὐτὴν εἰσήλθεν ἀμέσως εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς, ἀπεσπράγισε τὸν φάκελλον καὶ ἀνέγνωσε τὰ ἐξῆς, προφανῶς ἐν βίᾳ γραφέντα.

«*Δεσποινίς,*

»Μὴ ἀναχωρεῖτε· μέναιτε. Πῶς θέλετε νὰ μεταχειρισθῶ τὴν περιουσίαν ταύτην; Δὲν ἤθελον διαθέσει αὐτὴν εἰ μὴ ὑπὲρ ἀγαθοεργιῶν, ἀλλ' ὑμεῖς δύνασθε νὰ κάμῃτε τοῦτο καλλίτερον καὶ μετὰ τρόπον πλέον εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Ἡ μόνη μου παράκλησις εἶναι λοιπὸν νὰ μὲ ἔχητε πάντοτε ἐν τῷ νῷ κατὰ τὰς ἐλπιμοσύνας σας, ὡς ἐξ ἡμισείας συμμετοχὸν αὐτῶν· τοῦτο θὰ μοι εἶναι πρόξενον εὐτυχίας. Μὴ ἀνησυχεῖτε περὶ τῆς τύχης μου· μοι μένει πάντοτε κάτι τι, ἀφοῦ μοι μένει ὁ βαθμός, αἱ ἐπωμίδες καὶ τὸ ξίφος μου. Θὰ εἰσέλθω πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, οὐχὶ πλέον ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημαίαν, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας. Χαίρετε λοιπὸν, δεσποινίς. Σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς τιμῶ ἐν τούτοις εἶμαι ὀλίγον τι δυσηρηστημένος, διότι ἠελησάτε νὰ μὲ ἐπιβαρύνετε δι' ἐνὸς ἑκατομμυρίου. Σᾶς συγχωρῶ ὅμως καὶ ἡ καρδιά μου εὐλογεῖ ὑμᾶς· διότι ἠγαπήσατε τὸν γέροντα πατέρα μου.

«*Βερνάρδος.*»

Εἰς τὸν αὐτὸν φάκελλον ὑπῆρχεν ὀλόγραφος διαθήκη οὕτω πως συντεταγμένη.

«*Ἀφίνω εἰς τὴν δεσποινίδα Λασεγλιέρ ὅλην τὴν περιουσίαν μου.*»

«*Ἐγραψα τοῦτο ἐν τῷ μεγάρῳ μου Λασεγλιέρ, τῇ 25 Ἀπριλίου 1819.*»

Ὅτε ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ εἰσήλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐνθα περιέμενον ἡδὴ αὐτὴν ἡ κυρία Βωμπέρ καὶ ὁ υἱὸς τῆς, ἦτο τόσον ὠρὰ καὶ τόσον καταβεβλημένη, ὥστε ὁ μαρκήσιος ἀνεφώνησεν ἀμέσως· «*Γί' ἔχεις;*» Ἡ βρωνὶς καὶ ὁ Ῥαούλ ἔσπευσαν ἐπίσης περὶ αὐτῆς, ἀλλ' ἡ νεανίς ἔμεινε ἀφρονος καὶ ψυχρά.

— Πῶς λοιπὸν; σὲ ἐγκαταλείπει τὸ θάρρος κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν; εἶπεν ἡ μαρκήσιος.

Ἄλλ' ἡ Ἑλένη δὲν ἀπήντησεν.

Ἐν τούτοις ἡ ὠρὰ τῆς ἀναχωρήσεως ἤγγιζε καὶ ἡ βρωνὶς προσδοκῶσα πάντοτε, ὅτι ὁ Βερνάρδος ἤθελεν ἔλθει νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς καὶ μὴ βλέπουσα αὐτὸν παρουσιαζόμενον, μόλις ἔκρυπτε τὴν δυσαρέσκειαν αὐτῆς. Ἀφ' ἐτέρου, ὁ νεκρὸς βαρῶνος δὲν ἐδείκνυε μέγαν ἐνθουσιασμόν· τέλος καὶ αὐτὸς ὁ μαρκήσιος ψυχρανθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν δὲν ἐφαίνετο τόσον πρόθυμος, ὅσον καθ' ὕλας ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας.

— Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἶπω, ἀνεφώνησεν αἴφνης, πόσον ἀγροίκως ἐφέρθη ὁ Βερνάρδος.

— Περὶ τίνος πρόκειται, μαρκήσιε, ἠρώτησεν ἡ βρωνὶς, ἥτις, ἀκούσασα τὸ ὄνομα τοῦ Βερνάρδου, ἠνώρθωσε τὰ ὦτα.

— Πιστεύετε, βαρῶνις, ὅτι ὁ υἱὸς οὗτος τοῦ βουκόλου δὲν περιέμενε κἂν νὰ φύγωμεν ἵνα λάβῃ κατοχὴν τοῦ οἴκου μου, ἀλλὰ πρὶν ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος ἀνεχώρησεν εἰς κυνηγέσιον συνοδευόμενος ὑφ' ὕλων τῶν κυνηγῶν μου καὶ τῶν κυνῶν;

Ἐνταῦθα ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ, πλησιάσασα πρὸς τὴν θύραν τῆς εἰσόδου, ἥτις ἦτο ὅλη ἀνοικτή, ἐξέβλαλε κραυγὴν σπαρακτικὴν καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός τῆς, ὅστις μόλις ἔλαθε καιρὸν νὰ κρατήσῃ αὐτήν.

Ὁ Ῥολάνδος ἐξηγριωμένος ἔνερχεν ἐπὶ τῆς δειροσοιχίας ὡς χάλιξ βιαίως ἐκτιναχθεὶς ὑπὸ φρονόνης· τὸ ἐπίπτιον ἦτο κενὸν καὶ οἱ ἀναβολαὶς ἐκτύπων τὰ κατεσχισμένα πλευρὰ τοῦ ἵππου!

Μετὰ τινα καιρὸν συνέβη ἐν τῷ μεγάρῳ Λασεγλιέρ σκηνὴ ὀλίγον τι κωμικὴ· διότι ὁ πανούργος ἐκεῖνος Δετουρνέλ, ὅν δὲν ἐλησμόνησαν βεβαίως οἱ ἀναγνώσταί μας, ἦλθεν ἐπισήμως ν' ἀποδείξῃ εἰς τὴν μαρκήσιον, ὅτι ἀφ' οὗτου ἀπέθανεν ὁ Βερνάρδος πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ἄλλοτε ἐδικαιοῦτο νὰ θεωρῇ τὸν οἶκον ἐκεῖνον ὡς ἰδικόν του καὶ παρακίνησεν αὐτὴν νὰ φύγῃ ὅσον τάχιον, ἐάν δὲν ἤθελε νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὰς καταδιώξεις τῆς ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων διοικήσεως· ἀλλὰ διατί νὰ παρατεινωμεν ἐπὶ πλέον τὴν διήγησίν μας; Δύο μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βερνάρδου, ὅστις ἀπεδόθη εἰς αἰφνίδιον παραφροσύνην, ἕτερον συμβεβηκός, σπουδαιότερον, ἀπησχόλησεν ἐπὶ πολὺ ὅλους τοὺς κατοίκους, μεγάλους τε καὶ μικρούς, τοῦ Poitiers καὶ τῶν περιχώρων· ἡ εἰσόδος δηλαδὴ τῆς δεσποινίδος Λασεγλιέρ, ὡς δοκίμου εἰς μοναστήριον τοῦ τάγματος τοῦ Saint Vincent de Paul. Πολλὰ καὶ διάφορα ἐλέχθησαν ἐπὶ τούτου· καὶ οἱ μὲν ἐθεώρησαν τοῦτο ἀποτέλεσμα μεγάλης εὐσεβείας καὶ κλίσεως ἀκατασχέτου πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον, οἱ δὲ ὑπόπτεισαν ἄλλην τινὰ κλίσιν μᾶλλον ἐγκόσμιον. Ἄλλ' ἂν καὶ προσήγγισαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἤττον τὴν ἀλήθειαν, οὐδεὶς ἀνεκάλυψε τὴν πραγματικὴν αἰτίαν, ἐάν οὐχὶ ὁ μαρκήσιος, οὕτινος τὸν ἐπίλοιπον βίον ἐνεπίκουραν ἡ ἰδέα ὅτι ἀναμφιβόλως ἡ θυγάτηρ του εἶχεν ἀγαπήσει τὸν Οὐσσάρον. Ἐν τούτοις, ὅτε δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ Βερνάρδου ἠδυνήθη ν' ἀπαλλάξῃ τὴν χρεοῦσαν περιουσίαν του τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων διοικήσεως, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ νεανίας ἐκεῖνος εἶχε φρονίμως διαθέσει τὰ πράγματα. Ἐξηκολούθησε δὲ νὰ ζῇ ὡς καὶ πρότερον, χωρὶς ἡ ἀναχώρησις τῆς θυγατρὸς του νὰ φέρῃ μεταβολὴν τινὰ εἰς τὸν τρόπον τοῦ βίου του καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1830 ὑπὸ φόβου· διότι τινὰ ἐκ τῶν παιδίων τοῦ χωρίου συναθροισθέντα ὑπὸ τὰ παράθυρα τοῦ ἔψαλλαν τὴν Μασσαλιωτικὴν παιᾶνα καὶ ἔθραυσαν ὀλίγα ἐκ τῶν ὕλαίων.

Ὁ νεκρὸς μας βαρῶνος ἐνυμφεύθη κόρην ἐκ τῆς κατωτέρας τάξεως, πλουσίαν μὲν, ἀλλ' ἀγροίκου οἰκογενείας, ἐνθα ὑποκρίνεται πρόσωπον ἀντίθετον τοῦ George Dandin. Καὶ ὁ μὲν πενθερὸς του χλευάζει τοὺς τίτλους τοῦ γαμβροῦ του καὶ ἀναμιμνήσκει αὐτῷ τὰ τάλληρα, ἅτινα τῷ ἐμέτρησεν, ἡ δὲ σύζυγός του ὀνομάζει αὐτὸν κύ-

ριον βαρῶνον, ἐνῷ ἀφ' ἐτέρου περιρροεῖ αὐτόν.

Ἡ κυρία Βωμπέρ ζῇ εἰσέτι εἰς τὸν πύργον τῆς καὶ διέρχεται τὰς ἡμέρας τῆς ἐν ἐκστάσει ἐνώπιον τοῦ μεγάρου Λασεγλιέρ· τὴν νύκτα δὲ ὀνειρεύεται, ὅτι αὐτὴ μὲν μετεμορφώθη εἰς γαλήν, τὸ δὲ μέγαρον εἰς μῦν, καὶ ἐνῷ βλέπει αὐτὸν χορεύοντα πρὸ αὐτῆς ἀδυνατεῖ νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ ἵνα τὸν συλλάβῃ.

Ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός τῆς διέθεσεν ὅλην αὐτῆς τὴν περιουσίαν ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν· βεβαίως μάλιστα, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ μέγαρον θέλει γείνει ἐντὸς ὀλίγου ἄσυλον τῶν ἐνδεδῶν.

ΑΡΧΙΘΗ Γ. ΠΑΡΗΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

ΟΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΙ

Ὡραϊκί μου δέσποινα, ἂν οἱ μαργαρίται ἀρέσκουσιν ὑμῖν, ὡς μοι ἀρέσκουσιν οἱ ὠραῖοι ὀφθαλμοί σας, εὐαρεστῆθητε νὰ μὲ ἀκροασθῆτε.

Δὲν θὰ ὁμιλήσω ὑμῖν περὶ μαργαριτῶν ὡς θὰ ὠκίλει ἐπιστήμων τις, διότι τοιοῦτος δὲν ἐγένετο, οὐδ' ὡς ἀδαμαντοπόλις, διότι τοιοῦτος δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι. Θὰ σᾶς ὁμιλήσω ὡς φιλόσοφος πιστεύων ἀκραδάντως ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε τοὺς μαργαρίτας διὰ νὰ κοσμηθῶνται δι' αὐτῶν ἡ γυνή.

Ὁ Θεὸς ἀορά γε ἡ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ, ὁ προκίωνος ἀποστάτης; Μὴ συζητήσωμεν τὸ θέμα τοῦτο. Οἱ μαργαρίται, αὗς ὁ δόξατωρ Φαῦστος δωρεῖται τῇ Μαργαρίτᾳ, καὶ ἐπιταχύνουσι τὴν πτώσιν ταύτης, ἵσως ἐγεννήθησαν ἐντὸς ὀστράκου τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης δαιμονικῆς συνεργείας. Ἄλλ' οἱ μαργαρίται, οὗς ἡ Ἰσαβέλλα τῆς Καστιλλίας ὑποθηκεύει, ὅπως ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐξοπλίσῃ τὰς νῆας αὐτοῦ, οἱ μαργαρίται οὗς ἡ Ἰουλίη Γριζὴ προσφέρει τὸ 1848 ὑπὲρ τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους ἐξεγειρομένου κατὰ τῆς Αὐστρίας, οἱ μαργαρίται οὗς πολλὰ εὐγενεῖς δέσποιναί ἐξεποίησαν ὅπως περιθάψωσι δι' αὐτῶν πένοντας καὶ ἀσθενεῖς, αὐτοὶ βεβαίως ἐγεννήθησαν θεῖα ἐπινεύσει εἰς τὰ κυανὰ βάθη τοῦ Ὀυμουζ, τῆς Κεϋλάνης καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ὀυράβας.

Φυσιολόγος τις, οὗ τὸ ὄνομα ἀγνοῶ—ὑποθέτω δὲ ὅτι θὰ ἦτο δυσειδής καὶ θὰ ἐπασχεν ὑπὸ δυσπεψίας, ὡς πολλοὶ φυσιολόγοι—εἶπεν ὅτι ὁ μαργαρίτης εἶνε νόσος ὅφ' ἦς πάσχει κρυφίως ἀγενεῖς τε ὀστρακον. Οἱμοί! δι' ἀνθρώπους τοιαύτης σχολῆς τὸ νόσον εἶνε τὸ ἄνθος μικροῦ θάμνου, ἔχοντος κλῶνας ἀκανθώδεις· ὁ ἀδάμας εἶνε ὀλίγος ἀνθραξ· ὁ σάπφειρος εἶνε πυριτικόν καὶ ἡ Ἀφροδίτη τοῦ Καπιτωλίου ὄγκος ἀνθρακικῆς τιτάνου!

Τίς ἄρα ὑπῆρξεν ὁ εὐσεβὴς Ραββίνος ὁ ἐγγράψας ἐν τῷ Ταλμούδ τὴν ὠραίαν ταύτην περὶ τῆς Σάρας παράδοσιν;

α' Αβραάμ, ὁ πατριάρχης ἀφίκετο εἰς τὸ σύνορον τῆς Αἰγύπτου· ἐκλείσει δὲ τὴν Σάραν ἐντὸς κιβωτίου ὅπως μηδεὶς ἴδῃ τὴν θαυμασίαν αὐτῆς καλλονήν. Ἄλλ' ἰδοὺ οἱ τελῶναι τοῦ βασιλέως ἐπέταξαν αὐτῷ νὰ πληρώσῃ τὸ τελῶνιον.

— Ἐτοιμος εἰμί, ἀπήντησεν ὁ σοφὸς πατριάρχης.

— Φέρετε βαρύτερα ὑφάσματα ἐντὸς τοῦ κιβωτίου τούτου, ὅπως ἀνοιξοῦν ν' ἀνοιξῆς;

— Ὁ ἀποτίσω τὸν δασμὸν ὡς ἂν ἦ πλήρες βαρυτίμων ὑφασμάτων.

— Εἶνε πλήρες χρυσοῦ λοιπὸν; ἤρώτησαν οἱ τελῶναι τοῦ Φαραῶ.

— Ἐστω θ' ἀποτίσω τὸν δασμὸν ὡς ἂν ἦτο τὸ κιβώτιον πλήρες χρυσοῦ.

— Ἄνερ τῆς Χαναάν, φέρετε ἴσως ἐντὸς αὐτοῦ μαργαρίτας, οἵτινες εἶνε τὸ πολυτιμότερον τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων.

— Παραδέχομαι ν' ἀποτίσω τὸν δασμὸν ὡς ἂν τὸ κιβώτιον ἦτο πλήρες μαργαριτῶν.

— Τότε, ἄνερ τῆς Χαναάν, θ' ἀνοιξώμεν τὸ κιβώτιον.

«Μάτην ὁ χαναναῖος ποιμὴν ἀντέστη κατὰ τῆς βίας τῶν Αἰγυπτίων· τὸ κιβώτιον ἀνεψέθη καὶ ἐξῆλθεν ἡ Σάρα πλήρης θαυμασίας καλλονῆς, καὶ ἡ λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ἐφώτισε πᾶσαν τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου. Ἡ λάμψις τῶν μαργαριτῶν τοῦ Ὄφερ ὠχρίασε πρὸ τῆς αἴγλης τῶν ὀμμάτων τῆς γυναίκος τῆς Συρίας.»

Ὁ ποιητὴς οὗτος Ραββίνος ἀνεμιμνήσκετο ἴσως ὅτι οἱ ἀρχαῖοι προφῆται παρέβαλλον τοὺς μαργαρίτας πρὸς τὴν φρόνησιν, ὅτι ὁ Ναζωραῖος Ἰησοῦς εἶπε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀνεκτίμητον μαργαρίτην, καὶ ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐν Πάτρῳ ὠνειρεύθη τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ δωδεκάπυλον πόλιν, ἧς ἐκάστη πύλη ἦν λελαξευμένη ἐντὸς μαργαρίτου.

Ἡ Κλεοπάτρα ἐπιεν ἓνα μαργαρίτην ἀναλελυμένον ἐντὸς ὄζου, καθὰ διηγοῦνται οἱ χρονογράφοι οἱ περιγράφοντες τοὺς ἔρωτας τῆς Αἰγυπτίας βασιλίσσης μετὰ τοῦ τραχέως λατίνου στρατιώτου.

Πλὴν ἐν τῷ ὄξει διαλύεται ἄρα ὁ μαργαρίτης; Οὐχί. Ἡ Κλεοπάτρα ἔτριψεν εἰς κόνιν τὸ πολυτιμὸν κόσμημα καὶ ἀνέμιξε μετὰ τοῦ ὄζου τὴν κόνιν.

Ὁ σὶρ Θωμᾶς Γρήσαμ, τραπεζίτης τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, ἐμιμήθη τὴν ἀφροσύνην τῆς Κλεοπάτρας καὶ ἀνέλυσε ἐντὸς κύλικος οἴνου τῶν Καναρίων νήσων μαργαρίτην ἀξίας δεκαπεντακισχιλίων λιρῶν στερλινῶν, ἵνα πῆρ ἐπαξίως εἰς ὑγίαν τῆς ἡγεμονίδος, ἧς ἐτύγχανεν ὁ ἐμπορικὸς πράκτωρ.

Οἱ σημερινοὶ τραπεζίται ζῶσι καὶ φέρονται μεγαλοπρεπῶς· ἀλλὰ τὴν ἐλευθεριότητα αὐτῶν ἀλλέως ἐπιδεικνύουσιν. Εἰς τραπεζίτης ὀνόματι

Φουγκερ ἐξ Αὐγούστης ἐθέρισε τὸν ριγῆλὸν μονάρχην Κάρολον Ε'. καύσας ἐν τῇ θερμάστρᾳ αὐτοῦ ποσά μεγάλα κανέλλας καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν εἰδῶν τῆς Ἰνδικῆς Ἄν ὁ σὶρ Θωμᾶς Γρήσαμ ἐπιεν ἓνα μαργαρίτην, ἡμεῖς, ὡ ἐυγενεῖς κυρίαί, πληρώσωμεν καμπανίτου τὸ ποτήριον καὶ προπίωμεν ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς Βῶρδερ Κούτς, πλουσιωτάτης Ἀγγλίδος, ἧτις καίει τὸν δημοκρατικὸν λιθάνθηρα ἐν ταῖς θερμάστραις αὐτῆς, καὶ ἀνοίγει τὰ πολυτάλαντα θαυροφυλάκια, ὅταν πρόκειται νὰ παραστῇ ἀρωγὸς εἰς πᾶσαν στέρτησιν τῶν ὑπηκόων τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας· προπίωμεν ὑπὲρ τοῦ οἴκου Ροτσιλδ οὐδέποτε κωφεύοντος εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῶν πενήτων καὶ τῶν ταλαιπωρουμένων ὑπὲρ τοῦ Βεσοφτσίμ ἀνδρῶντος ἀστεροσκοπεῖα ὑπὲρ τῆς Μαρίας δουκίσσης τῆς Γαλλιέρας δωρουμένης τῇ πόλει τῆς Γενούης δύο εὐρύτατα νοσοκομεῖα.

Οἱ μαργαρίται ἤρσαν τῷ Ἰουλίῳ Καίσαρι, ὅστις τῇ Νικηφόρῳ Ἀφροδίτῃ, ἐρεστίῳ θεότητι αὐτοῦ, ἀφιέρωσεν ἀσπίδα κεκοσμημένην μαργαρίταις, ἐδωρήσατο δὲ τῇ Σερβιλίᾳ μαργαρίτην ἀξίας ἐξ ἑκατομμυρίων σεστερτίων. ἤρσαν τῷ Ἐρνάν Κορτέζ, ὅστις ἔφερε πρὸς ἐξαισίους τὸ σῆμα καὶ τὸ μέγεθος οὗς ἐκόμισεν ἐκ τῆς κατακτήσεως τοῦ Μεξικίου, ἐπὶ τοῦ Χαλυβδίνου αὐτοῦ ἐπιθωρακίου. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ αυτοκρατορικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Ἀλγερίου ἀπώλεσε αὐτοὺς, καὶ οὕτω ὁ βάρβαρος τῆς Ἀφρικῆς ἀπέκρυψε διὰ παντὸς τοὺς πολυτίμους κόσμους τοῦ συληθέντος θαυροῦ τοῦ Μοντεζούμα.

ἤρσαν οἱ μαργαρίται τῇ Τυδωρίδι Ἐλισάβετ, ἧτις μετ' αὐτῶν ἐπλεκε τὴν πυρρὰν κόμην, δι' αὐτῶν ἀπέκρυψε τοῦ λαιμοῦ τὰς ρυτίδας καὶ δι' αὐτῶν περιεκόσμηκε τὰς ἐσθῆτας.

ἤρσαν τῷ Γεωργίῳ δουκὶ τοῦ Βώκιγγαμ, ὅστις προσήρμοζεν αὐτοὺς δι' εὐθραύστου νήματος ἐπὶ τοῦ ἱματίου του, διότι ὁ ὑπὸ τῆς τύχης καὶ τοῦ ἡγεμόνος του εὐνοοῦμενος οὗτος ἤρσατο ν' ἀποσπῶνται εὐκόλως καὶ νὰ διασπείρωνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐνῷ ὠρχεῖτο ἐν ταῖς χορταῖς, ὅπως βλέπη τὰς εὐγενεῖς δεσποῖνας κυπτούσας τὸ ὑπερήφανον μέτωπον καὶ συνωθούσας ἀλλήλας ἵνα συναγάγῃσι τὰ πολυτίμα κόσμηματα περὶ ὧν ἐκεῖνος ἠδιαφῆρει.

ἤρσαν Φιλίππῳ τῷ Β'. ὅστις ἔσχεν ἐκ τῶν ἐν Ἀμερικῇ κτήσεων αὐτοῦ μαργαρίτην ἐκτάκτου λαμπρότητος, ἀξίας ὀκτακοσίων χιλιάδων φράγκων.

Ἄν ἀληθεύῃ ὅτι οἱ Ἔωμαῖοι ὠρμήθησαν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Βρετανίας, διότι αἱ λίμναι καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας ταύτης περιείχον ὄστρακα μαργαριτοφόρα· ἂν ἀληθεύῃ ὅτι οἱ ἑταῖροι τοῦ Κολόμβου ἀντήλλαξαν τεμάχια ἀ-

γενῶν μετάλλων διὰ μαργαριτῶν τῆς Ἀμερικῆς· ἂν ἀληθεύῃ ὅτι οἱ ὀρεινοὶ Σιῶτοι τοῦ λόρδου Κλάιβ καὶ οἱ Ζουάβοι τοῦ κόμητος Παλικάο διήρπασαν πολλοὺς μαργαρίτας ἐν τοῖς θαυροφυλακίαις τῆς Δουκνόβης καὶ τοῦ Ἐθρινου Ἀνακτόρου τῆς Σινικῆς, πόσον ἄρα γε αἶμα ἐστοίχισαν οἱ μαργαρίται;

Πόσον αἶμα! ἀλλὰ καὶ πόσα δάκρυα!

Οἱ Ῥαγιά τῆς Ἰνδίας καὶ τῆς Μαλαισίας φέρουσι κιδάρεις μαργαριτοστόλιστους, σμάραγδοι δὲ καὶ ἀδάμαντες ἀστράπτουσιν ἐπὶ τῶν ἐριπίων αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐπινωτίων τῶν ἐλεφάντων, ἐνῷ οἱ ὑπήκοοι τῶν μόλις κατορθοῦσι νὰ φέρωσιν ἐλεεινὸν τι ἱμάτιον καὶ μόλις κατορθοῦσι νὰ κορέσωσι τὴν πεινάν των.

ὑπὸ τὴν μάστιγα τῶν ἐποπτῶν ἀγρεύουσιν οἱ Ἀραβες ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ὀσμάν, οἱ Ἰνδοὶ ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Μαναάρ, οἱ Μαλαῖοι ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τῆς Σουλό. Οἱ μιγάδες τῆς κάτω Καλλιφρονίας καὶ οἱ αἰθίοπες ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Οὐράβας καταδύονται ἐν τῇ θαλάσῃ ὅπου συνήθως ἐλλοχεύουσι πληθύνει οἱ μαργαρίται, διὰ νὰ συναγάγῃσι ὄστρακα, ἐν οἷς δὲν εἶνε πάντοτε βεβαία ἡ ὑπαρξὶς μαργαριτῶν.

Ὁ ἀποβιώσας τσάρος Ἀλέξανδρος Β'. ἠγάπα περιπαθῶς τοὺς ὠραίους μαργαρίτας. Ἠδιαφῆρει περὶ τῆς τιμῆς, ἀλλ' ἐπεθύμει ν' ἀποκτᾷ γυναικίους μαργαρίτας τῆς Ἀνατολῆς, κανονικῶν σφαιρικῶν σχῆμα ἔχοντας καὶ προθέτους, τοῦτέστι μὴ κοσμήσαντάς ποτε ἕτερον. Μετὰ εἰκοσι πέντε ἔτων ἐπιμελεῖς ἐρεύνας ἠδυνήθη νὰ δωρησῆται τῇ τσαρίνῃ τὸ πολυτιμότερον τῶν ὑπαρχόντων περιδεραιῶν.

Νῦν ἡ τσαρίνα δὲν αἰσθάνεται πλέον τοὺς ὀδυνηροὺς νυγμούς τῆς ζηλοτυπίας, οἵτινες κατεβασάνισαν αὐτὴν ἐν τῇ ζωῇ.

Νῦν τοῦ ἐλευθερωτοῦ τσάρου τὰ τεθραυσμένα ὀστᾶ ἀναπαύονται ἐν τῷ τάφῳ, ὅπου ἡ σεβαστὴ αὐτοῦ συμβία προηγήθη.

Ὁ θαυμάσιος μαργαρίται! Ἡμεῖψατε ἄρα σεῖς δι' ὅσας ὀδύνας ὑπέφερε τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἧτις ἐβλεπεν ἄλλην γυναῖκα ἐπαιρομένην ἀγερῶχος ἐπὶ τῷ ἐνόχῳ ἔρωτι τοῦ ἐστεμμένου αὐτῆς σύζυγου! Ἀναγόμενος νοερῶς εἰς τὸ παρελθόν, νομίζω ὅτι βλέπω ἐντὸς αἰθούσης πλουσιῶς νῦν τρεπισμένης τοῦ Γασάρκος — Σέλο γυναῖκα τινὰ μεγαλοπρεπῆς ἔχουσαν τὸ ἀνάστημα, κύπτουσαν ἐνώπιον θῆκης περιεχοῦσης τὸ βαρύτερον περιδεραιον, καὶ χέουσαν δάκρυα σιωπηλά. Εἶνε ἄρα γε δυνατὸν ἡ τσαρίνα, ἡ φέρουσα κόσμους ἐκ πολυτίμων λίθων νὰ φωνῇ τὴν σύζυγον τοῦ ταπεινοῦ μουζίκου, ἢν λατρεύει ὁ σύζυγος ὑπὸ τὸ βυζαντινὸν εἰκονοστάσιον ἐν τῇ γαλήνῃ τῆς χωρικῆς καλύβης;

Ὁ θαυροὶ καιροῦ καὶ χρυσοῦ ἐξοδευθέντες

πρὸς συναγωγὴν παρθένων μαργαριτῶν, δὲν ἤθελετε ἄρα γε σεῖς καταπραῦνει τὴν ἀργὴν τοῦ μηδαισμοῦ χρησιμοποιοῦμενοι καταλλήλως πρὸς ἐλάφρυνσιν τῶν δεινῶν τῆς ἀνθρωπότητος;

Ὁ βαρύτερος τῶν ὑπαρχόντων μαργαριτῶν ἔλκει βάρους τριῶν οὐγκιῶν· ἔχει μῆκος δύο δακτύλων καὶ περιφέρειαν τεσσάρων καὶ ἡμισσεως. Κάτοχος αὐτοῦ εἶνε ὁ κ. Beresford Hope. Ἡ κόμποςα Δώδλεϋ κατέχει λαμπρὸν περιδεραιον μαργαριτῶν ἀξίας 750 χιλιάδων φράγκων.

Οἱ μαργαρίται εἰσὶ λευκοὶ, κίτρινοι, μέλανες καὶ ροδόχροοι· οἱ τελευταῖοι εἶνε οἱ ἥττον πολυτίμοι. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ προτιμῶνται οἱ ἔχοντες ὑποκίτρινον χροιάν.

Πολλὰ θαλάσσια καὶ ποτάμια κογχύλια περιέχουσι μαργαρίτας· οἱ κάλλιστοι καὶ τὰ μάλιστα περιζήτητοι εἰσὶν οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Μαναάρ μετὰ τῆς Ἰνδίας καὶ Κεϋλάνης.

Ὁ ἐν Μόσχᾳ εὐρισκόμενος περιφηρὸς μαργαρίτης, ὁ ἀριστος τῶν ὑπαρχόντων θεωρούμενος ἀνευρέθη ἐν Ἰνδίας, καὶ ζυγίζεται εἰκοσιπεντάκαρτα.

Ἡ κυβερνήσις τῶν Ἰνδιῶν ἔχει τὸ μονοπώλιον τῆς ἀλιείας τῶν μαργαριτῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ θαλάσῃ. Ἡ ἀλιεία ἀρχεται ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τοῦ Μαρτίου καὶ διαρκεῖ μέχρι τέλους Ἀπριλίου.

Δύο στόλοι ἐξ ἐβδομηκοντα λέμβων ἕκαστος, ἀλιεύουσιν ἐκ περιτροπῆς. Ἐκάστη λέμβος εἶνε ἡριθμημένη, ἴδιον δὲ ἀριθμὸν φέρεται ἐπίσης καὶ τὸ πλήρωμα ἐκάστης, συνιστάμενον ἐκ δέκα δυτῶν. Ἄμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου οἱ δύται καταβυθίζονται φέροντες λίθον μετὰ τῶν σκελῶν καὶ συνάξουσι ὅσας πλείονας κογχύλας δυνηθῶσιν. Μετὰ ἐξάωρον ἐργασίαν, κρότος τηλεθόλου ἀγγέλλει τὴν παῦσιν, πᾶσαι δ' αἱ συναγθεῖσαι κογχύλαι μετακομίζονται εἰς τὴν ζηρὰν ἀποπιθέμεναι ἐντὸς τῶν παρατηρημάτων τῆς κυβερνήσεως. Ἐκεῖ διακροῦνται καὶ ἐν τέταρτον μὲν αὐτῶν λαμβάνουσιν οἱ ἀλιεῖς, τὰ δὲ λοιπὰ τρία τέταρτα ἡ Κυβέρνησις, ἧτις ἐκτίθησιν αὐτὰς ἐτι κεκλεισμένας εἰς δημοπρασίαν. Ἐκάστη χιλιάς κογχυλῶν ἀγοράζεται κατ' ἀνώτατον ὄρον ἀπὸ δέκα λιρῶν στερλινῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀγορασταὶ εἶνε ὑπόχρεοι νὰ πληρώσωσι καὶ τὰ ἐξόδα τῆς ἀλιείας, ἐπιερδῆς θεωρεῖται ἡ ἀγορὰ ὅταν ἐν ἐκάστῃ χιλιάδῃ κογχυλῶν περιέχωνται μαργαρίται ἀξίας εἰκοσι τοῦλάχιστον λιρῶν στερλινῶν.

Μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν μαργαριτῶν ἐκ τῶν κογχυλῶν ἀρχεται ἡ ταξινομήσις αὐτῶν. Μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο διάφορα κόσκινα τὴν αὐτὴν μὲν περιφέρειαν ἔχοντα, διαφέροντα ὅμως κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀπῶν, καθόσον τινὰ μὲν αὐτῶν ἔχουσιν εἰκοσι, τριάκοντα, πενήκον-

τα, εκατόν ὄπας, ἄλλα δὲ καὶ μέχρι χιλίων.

Ἀποῦ χωρισθῶσι κατὰ μέγεθος οἱ μαργαρίται χωρίζονται ἀκολουθῶς κατὰ σχῆμα. Ἐἴτα κλείονται οὕτω κεχωρισμένοι ἐντὸς σακκιδίων καὶ οἱ πολυτιμότεροι αὐτῶν πωλοῦνται· οἱ λοιποὶ ἤττονος ἀξίας χρησιμεύουσιν εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἐκλειγμάτων, εἰς ἃ οἱ πλούσιοι τῶν Ἰνδῶν ἀποδίδουσιν ἐξοχὸν θεραπευτικὴν ἰδιότητα. Οὕτω οἱ μασσῶντες μεθ' ἡδυπαθείας τὸ βετέλ, ῥοφῶσιν τὸν χυμὸν ἀσέστου προεργασμένης ἐκ τῆς ἀπανθρακώσεως μικρῶν ἢ παρμεμορφωμένων μαργαρίτων.

Ἀληθεύει ἄρα γὰρ ὅτι τὰ ἐν τοῖς βαθυτάτοις ὕδασι ἀνευρισκόμενα ὄστρακα περιέχουσι τοὺς λαμπροτέρους μαργαρίτας; Τοῦτο διαβεβαιούσιν οἱ Ἀραβες τῆς Βαχεϊμ ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, αἵτινες ἀλιεύουσι τοὺς μαργαρίτας δι' οἶων καὶ οἱ Ἰνδοὶ μέσων. Παρ' αὐτοῖς, ἡ ἀλιεῖα εἶνε ἐλευθέρα καὶ διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀποφέρει δὲ κατ' ἔτος περὶ τὰ δέκα ἑκατομμύρια φράγκων.

Τὰ ἐν Ἀμερικῇ μαργαριτοφόρα στρώματα τοῦτε Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἐξήντηθησαν ἤδη, χρηματίσαντα λίαν προσδοφῶρα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὰ τοῦ σικελικοῦ πελάγους καὶ τῶν διαφόρων ἐν Αὐστραλίᾳ νήσων διατελοῦσιν εἰς ἀνθρώρην κατάστασιν.

«Πάντα ταῦτα δὲν μὲ ἐκπλήττουσιν» ἐξακολουθεῖ εἶπεν ὁ Δὸν Κισώτ. Παρετήρησες εἰς τί κατεγίνετο ἡ ἀνασσα ἐκείνη τῆς καλλονῆς; Βεβαίως θὰ εὗρες αὐτὴν ὀρμαθίζουσαν μαργαρίτας;» Ἀγαθὸ ἰππότη Σερβάντες, διδάσκαλε τῆς ἡρέμου φιλοσοφίας, ὁ οὕτω λογικῶς διαιτῶν ἦρωες σου ἠγνοεῖ ὅτι τὸ ὀρμαθίζειν μαργαρίτας εἶνε ἔργον δυσκολώτατον, εἰς ὃ θὰ ἦτο πάντῃ ἀκατάλληλος ἢ ἀπλοῦκῃ Δουλσινέα!

Ἡ τέχνη αὕτη ἀπαιτεῖ μεγίστην ἐπιδεξιότητα. Αἶ κατασκευάζουσαι τὰ περιδέραια ἐργατιδες θεὸν νὰ ὦσι πεπροικισμένοι δι' ἰδιαιτέρας τινὸς φιλοκαλίας, ὥστε νὰ διακρίνωσιν ἀμέσως τίνες μαργαρίται ἔνεκα τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος αὐτῶν πρέπει νὰ προσαρμοσθῶσιν ἐγγύς ἀλλήλων. Ἐργάτις ἐπιδεξία συναρμολογοῦσα καλῶς περιδέραιον μαργαριτῶν ἀποδίδει εἰς αὐτὸ ἀξίαν κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας φράγκων μεγαλύτεραν τῆς πραγματικῆς. Ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατασκευάζειν τοὺς μικροὺς ἐκείνους κόμβους ἀναμέσον τῶν διαφόρων κόκκων ἀπαιτεῖ ἐκτακτὸν λεπτότητα ἐργασίας, καὶ διὰ τοῦτο καλὴ τεχνίτις ἐν Παρισίοις κερδίζει εἴκοσι φράγκα καθ' ἑκάστην.

Γεννώμενος ἐντὸς τῶν σπλάγγων νοσοῦντος ὄστρακου ὁ μαργαρίτης φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τῆς ἀσθενείας καὶ θνήσκει καὶ αὐτὸς ἐπίσης.

Ὁ χρόνος τὸν μαραίνει καὶ μετὰ καιρὸν ἢ ἀρχικὴ στιλπνότης αὐτοῦ θαμβοῦται.

Ἐξελθὼν ἐκ τῆς γλαυκῆς ἀβύσσου ὅπως δέχεται τὰς θωπέας τοῦ φωτός, ὅπως λάμψη ἐπὶ τῆς γυμνῆς σαρκὸς τῶν ὤμων τῆς τόσον προσφιλοῦς τῷ Ρούβενς, ὅπως ἀστράπη ἐπὶ τῶν ξανθῶν κομῶν, τῶν ἀρεστῶν τοῖς Ἑνετοῖς ζωγράφοις, ὅπως κρέμαται ἀπὸ τοῦ ροδοχρόου λοβοῦ τῶν γυναικείων ὠτίων, ὁ μαργαρίτης δὲν ἀρμόζει νὰ μένη κεκρυμμένος εἰς τὰ σκότη.

Εὐρέθησαν καὶ ὄρυκτοι μαργαρίται, εἰς μέρη τινὰ καλυπτόμενα ἄλλοτε εἰς παναρχαίαν ἐποχὴν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ εἰς νεκροπόλεις τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀμερικῆς κατοίκων, ἀλλ' οἱ μαργαρίται οὗτοι εἶχον ἀπολέσει πᾶσαν τὴν στιλπνότητά των.

Λοιπὸν ὠραίαί μου δέσποιναι, ἀν ἀρέσκωσιν ὑμῖν οἱ μαργαρίται ὡς ἀρέσκουσιν εἰς ἐμὲ οἱ ὠραῖοι ὀφθαλμοί σας, μὴ κλείετε αὐτοὺς ἐντὸς θηκῶν, ἀλλὰ κοσμεῖσθε δι' αὐτῶν. Δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν σκοπὸν ἐπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

[Μετάφρασις]

X***

Ο ΜΑΡΤΗΣ

Ὁ Μάρτης βάλλει τ' Ἀπριλιοῦ τὰ γλαμπυρὰ φορέματα, καὶ καταβαίνει ἀπ' τ' ἀψηλὰ μὲ τῶν βουνῶν τὰ βέμματα, καὶ αὐτοῦ ποῦ εἶν' οἱ κάμποι φωτοβολᾷ καὶ λάμπει.

Ἐ τὸ σπιτικό τους τὰ δεινὰ ρίγουν καὶ συμμαζεῦονται, τ' ἄνθη ἔς τοὺς κόρφους των βαθεῖα κοιμοῦνται καὶ ὄνειρεύονται,

καὶ τὰ λουλούδια κόμα δὲν βγῆκαν ἀπ' τὸ χῶμα.

— Δεινὰ, ὁ Μάρτης τὰ λαλεῖ, γὰρ ἀρῆστε τὰ καμώματα! Ἄνθη, τὰ μάτια ἀνοίξετε καὶ βγῆτε ἀπὸ τὰ στρώματα! Νῆ ἴδητε τί σας φέρει τὸ μαγικό μου χέρι!

Ἐγὼ μ' ὁ μήνας, ποῦ γυρνᾷ ἔς κάθε χρόνον κύλιμα, καὶ φέρει μόσχους καὶ θωραίς εἰς τὰνθη μ' ἕνα φίλημα, καὶ φέρ' εἰς κάθε κόρη ἕνα καλὸ ἀγόρι.—

Τὰ κοῦν τὰνθη καὶ κοτοῦν καὶ ἀνοίγουν τὰ χεῖλάκια τους καὶ μισανοίγουν τὰ δεινὰ τὰ πράσινα ματάκια τους τὰ βόδα ποῦ κυττάζουν φθονοῦν καὶ αὐτὰ καὶ σχάζουν.

Τ' ἀκούει καὶ ἡ ἀμυγδαλί, κορτίσι κουτοπόνηρο, καὶ ἀπὸ τὸν ὕπνο πλανεῦτή, ἔρωτεμέν' ἀπ' ὄνειρο, πᾶ ἔς τὰ γυνὰ τῆς κάλλη νυφάτι' ἄνθη βάλλει.

— Καλὸ ἔς τὸν εὐμορφο τὸ νῆ, ποῦ φέρ' τὸν ὄνειροῦθηκα, ποῦ ἔς τὸ γλυκό μου ὄνειρο εἶδα πῶς τὸν πανδρεύθηκα! Ἐάν τί καλὰ μὲ φέρει τὸ γκαρδικό μου ταῖρι; —

Τῆς φέρνει στρώμ' ἀπ' τὸ Κιονιὰ καὶ ἀπ' τὸ Βοριὰ παπλωμάτα τῆς νύχτα κάμνουν τῆ χαρὰ, καὶ πᾶ ἔς τὰ ζημερώματα τῆς ἀγκαλιᾶς του ἡ πάχη τῆς εὐμορφῆς ἀδράχνει!

Τῆς κάμνει σάββανο χλωμὸ τὸ νυμφικό τῆς φέρεμα τῆς βάνει μοιρολογιῆ ἕνα ψυχρὸ θολόρεμμα καὶ ἐκεῖνο κλαί' καὶ σκάπτει, καὶ βίγχει καὶ τὴν θάρπει.

Γ. Μ. ΒΙΖΥΝΟΣ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Κατάδικος ἀπήγετο εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως· ὁ παρακολουθῶν ἱερεὺς παρηγορῶν αὐτὸν τὸν ἐνεθάρρυνε λέγων·

— Ἐνθυμοῦ, τέκνον μου, ὅτι καὶ ὁ Κύριος τῶν Ἰησοῦς ἐδέχθη ἀταράχως τὸν θάνατον.

— Ἄ! πᾶτερ μου, ἀπεκρίθη ὁ κατάδικος· ὁ Κύριος ἡμῶν ἤξευρε καλὰ ὅτι θὰ ἀναστηθῆ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Ἀντιπρόσωπος πόλεως συγχαίρων βασιλέα ἐπὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει του, τῷ ἠύχαστο τὴν βασιλείαν πολυχρόνιον ὅσον καὶ ὁ ἥλιος.

— Θέλεις λοιπὸν, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, ὁ διάδοχος μου νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ λύχνου;

Μέθυσος ἔπνεε τὰ λοῖσθια.

Αἶφνης διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ζητεῖ ποτῆριον ὕδατος.

— Καθ' ἣν στιγμὴν, λέγει, μέλλω νὰ ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ θέλω νὰ συμπεριλιθῶ μὲ τὸν πλέον ἄσπονδόν μου ἐχθρόν.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

— Ἄν κάθσαι ἔς τὴ θέσι σου, κανεὶς δὲν σε σηκόνει.

— Ἀπὸ ἕνα βγαίν' ὁ λόγος, καὶ ἕκατὸ εὐθὺς τὸν ξέρον.

— Ἀργυρὸ τὸ μίλημα καὶ χρυσὸ τὸ σώπα.

— Ἄς σ' ἐπαινᾷ ὁ γείτονάς σου καὶ ὄχι τὸ δικό σου στόμα.

— Γεράματα καὶ φτώχεια πληγαὶς ἀγιάτρευταις.

— Γυναῖκα καὶ χειμωνικὴ ἡ τύχη τὰ διαλέγει.

— Δανείσου, καλοπλήρωνε, νὰ σὲ ἔξαναδανείσουν.

— Ἄν καινούριο φίλο κάνης, τὸν παλῆδ μὴ τὸν ξεχάνης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ Γερμανικὴ τις ἐφημερὶς ἐδημοσίευσεν στατιστικὸν πίνακα τῶν κατὰ τὰς διαφόρους χώρας γενομένων αυτοκτονιῶν, ἐρανισθέντα ἕκ τινος συγγράμματος τοῦ Morselli. Ὁ πίναξ οὗτος περιλαμβάνει τὰς γενομένας αυτοκτονίας κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1878 εἰς τὰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς χώρας. Αἱ ὀλιγώτεροι αυτοκτονίαὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συνέβησαν ἐν Ἰταλίᾳ, καθόσον τὸ μὲν ἔτος 1865 αὐταὶ ἀνῆλθον εἰς 31 ἀνὰ πᾶν ἑκατομμύριον κατοίκων, εἰς 45 δὲ κατὰ τὸ 1878. Αἱ χώραι καθ' ἃς αἱ πλείσταις τοιαῦται κατὰ τὰ ῥηθέντα ἔτη ἐγένοντο, εἰσὶν ἡ Δανιμαρκία, ἐν ἣ κατὰ τὸ 1865 ἀριθμοῦνται 288 αυτοκτονίαὶ, κατὰ δὲ τὸ 1878 290, καὶ ἡ Σαξωνία ὅπου 263 ἐγένοντο τῷ 1865, καὶ

389 τῷ 1878. Ἡ Γαλλία κατέχει μέσην θέσιν· ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν ἐκεῖ αυτοκτονιῶν ἀνέρχεται εἰς 150.

Ἄρτίως ἔλαβεν ὁ Γαμβέτας ἀρρομὴν νὰ μνησθῆ τῶν λόγων τοῦ Ὀρατίου, ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶνε εὐερέθιστοι. Ὁ Κ. Κασαινῶ, ἱατρός καὶ ἐπαρχικὸς σύμβουλος ἐν Γαρόννη, ἐξέδωκεν εἰς μικρὸν τεύχος διάφορα ποιήματα ἐν γασκωνικῇ διαλέκτῳ καὶ ἐπέστειλεν ἐν ἀντίτυπον τῷ Γαμβέτῃ. Μετὰ δύο μῆνας ἐβιάσθη νὰ διαβιβάσῃ τῷ πρώτῳ ὑπουργῷ τήνδε τὴν ἐπιστολήν. «Κύριε Γαμβέτα, ἡ μικρὰ ἀξία τῶν γασκωνικῶν καὶ γαλλικῶν ποιημάτων μου δικαιολογεῖ μὲχρι τινὸς ὑμᾶς, ὅτι δὲν κατεδέξασθε νὰ μοὶ σημειώσητε τὴν παραλαβὴν των. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰσιωπήσατε πρὸς τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστολάς μου, χορηγεῖτέ μοι τὸ δικαίωμα νὰ εἰκάσω, ὅτι καὶ παρὰ πᾶσαν ὑμῶν τὴν εὐφυῖαν εἰσθε ἀγεννῆς καὶ ἀνελεύθερος καὶ ὄζετε ὡς βλαστὸς ἀρωματοπωλῶν. Τοιαύτη ἰδιοφυῆς ὁσμὴ ἐνδέχεται νὰ βλάψῃ τὴν ὑμετέραν ὑποψήφιστον ὡς προέδρου τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας». Ὁ φρόνιμος Β. Οὐγὼ, λαβὼν μυρίας τοιαύτας ἐπιστολάς, ἔγραψεν ἀμέσως τήνδε τὴν στερεότυπον ἀπάντησιν. «Ἄνερ εὐφύεστατε, εἰσθε ποιητὴς ἀνώτερος ἐμοῦ. Ἐγκαρτηρήσατε. Περιπτύσσεται ὑμᾶς ἄνευ φθόνου ὁ ὑμέτερος Β. Οὐγὼ».

Τὸ ἐξῆς νόσιμον ἀνεκδοτὸν ἀναφέρει ἡ Ἐφημερὶς τῆς Φραγκφόρτης.

Ἄλλοτε, ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν πολυάριθμοι, εἶχον συγκεντρώσει περὶ ἑαυτοῦς τὸ ἐμπόριον τῆς πωλήσεως τῶν βιβλίων. Μόλις ἔργον τι ἐξεδίδετο, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἦτο ἐξητλημένον· ὅπως δὲ προμηθευθῆ τις αὐτὸ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς μεταπωλητὰς Ἰουδαίους.

Πόθεν προήρχετο τοῦτο; Μετὰ πολλὰς ἐρευνας ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας γενομένης ἀνεκαλύφθη τέλος ἡ αἰτία τῆς ταχίστης ταύτης ἐξαντλήσεως τῶν βιβλίων. Οἱ βιβλιοπῶλαι ἦσαν ἀνθρώποι πτωχοὶ, ὁπόταν δὲ βιβλίον τι ἐπαγωγόν, παρέχον πιθανότητος καταναλώσεως, προσεφέρετο αὐτοῖς πρὸς ἔκδοσιν, ἀμέσως ἐπορεύοντο πρὸς συνάντησιν Ἰουδαίου τινὸς, μεθ' οὗ καὶ ἐκλείον τὴν ἐξῆς συμφωνίαν: ὁ Ἀβραάμ.—ὑποθεθῆσθε—θὰ καταβάλλῃ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκτυπώσεως, ὁ βιβλιοπῶλης θὰ λάβῃ ἀριθμὸν τινα ἀντιτύπων ὅπως διὰ τῆς πωλήσεως αὐτῶν πληρώσῃ τὰ ἔξοδα ταῦτα, κερδήσῃ δὲ καὶ αὐτὸς κάτι, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ ἀντίτυπα θ' ἀνήκωσιν εἰς τὸν δανειστὴν, ὅστις θὰ δύναιται νὰ τὰ πωλῆ εἰς ὅποιανδήποτε τιμὴν.

Τὸ ἐμπόριον τῶν βιβλίων ἐκ τούτου μεγάλως ἐβλάθη, δι' ὃ καὶ οἱ συγγραφεῖς διεμαρτυρήθησαν· συνεπεία δὲ τῆς διαμαρτυρήσεως ταύτης ἡ Βουλὴ τῆς Φραγκφόρτης ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς τοῖς Ἰουδαίοις τὴν πώλησιν ἀκόπτων καὶ ἀδέτων βιβλίων. Μόνη ἡ πώλησις μεταχειρισμένων βιβλίων ἐπετρέπη αὐτοῖς, ὑπερ μονοπώλιον καὶ μέχρι τῆς

σήμερον διατηροῦσι, ἀποκτήσαντες μεγάλας ἐξ αὐτοῦ πλὴν καὶ ἐπιληψίμους περιουσίας. Τοῦτο τοῦλάχιστον σημαίνουν οἱ τελευταῖοι λόγοι πωλητοῦ τινος παλαιῶν βιβλίων ἀποθανόντος πρό τινος.

Ὁ παλαιοπώλης οὗτος εἶχε προσηλυτισθῆ εἰς τὴν καθολικὴν θρησκείαν, καὶ ὡς ὅλοι οἱ νεόφυτοι ὑπερέβαινε κατὰ τὸν φανατισμὸν τοὺς δημοθρήσκους του. Φυσικῶς ὅλη ἡ φυλὴ τοῦ Ἰσραὴλ εἶχε ἀποστραφῆ αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἀλλαγῆς τῆς του ταύτης. Φαντάσθητε λοιπὸν ὅποια ὑπῆρξεν ἢ ἐκπληξίς τῶν δημοφύλων του, ὅποταν αἰσθανόμενος οὗτος προσεγγίζον τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, μετεκαλέσθητο πρὸς ἑαυτῷ δῦα τῶν πρώην δημοθρήσκων του, παλαιοπώλας καὶ αὐτοῦς.

— Μετενόησας, τῷ εἶπεν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, καὶ θέλεις νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰακώβ;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ ψυχορραγῶν· εἶμαι χριστιανός. Ἐν σαῖς ἐκάλεσα ἐνταῦθα, ἔπραξα τοῦτο, διότι θέλω νὰ ἀποθάνω ὡς ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ δῦα ληστῶν.

Εἰς ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἡ τέχνη τοῦ διατηρεῖν τὴν υγείαν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχουσιν ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν πλεῖστα καὶ ἀκραιότερα Ἐταιρίαι υγιεινῆς, ὑπ' ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν ἀποτελούμεναι, αἵτινες σκοπὸν ἔχουσι τὴν εἰς τὸν λαὸν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν κανόνων, δι' ὧν κατορθοῦται ὡς καλλίστα ἢ ἐξασφάλιτις τῆς δημοσίας υγείας εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Πρὸς τοῦτο αἱ Ἐταιρίαι αὗται παντοῖα μετέρχονται μέσα, συνιστῶσαι δημοσία μαθήματα καὶ ὁμιλίαις, ἢ δημοσιεύουσαι μικρὰ φυλλάδια ὧν ἀντίτυπα διανέμονται καθ' ἑκατομύρια εἰς τὸν λαὸν, ἡμερολόγια ἢ ἐντυπα φύλλα, ἐν οἷς μετὰ σαφηνείας καὶ ἀκριβείας μερίστης ἐκτίθενται ὁδηγίαι καὶ συμβουλαι πρὸς διατήρησιν τῆς υγείας καὶ πρόληψιν τῶν ἀσθενειῶν.

Ἐνὸς τοιούτου δελτίου τὴν μετάφρασιν παρέχομεν σήμερον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἐστίας ὡς ἔπεται.

Ἡ καθαριότης εἶνε ἐν τῶν μᾶλλον συντελεστικῶν μέσων εἰς διατήρησιν τῆς υγείας. Πολλοὶ ἐπικίνδονοι ἀσθένειαι πανταχοῦ διαδεδομέναι προέρχονται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας.

Τὸ καθαρὸν ὕδωρ, ὁ καθαρὸς ἀήρ, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἡ καθαρὰ τροφή εἰσὶν οἱ τέσσαρες στοιχειώδεις ὅροι τῆς διατηρήσεως τῆς υγείας.

Α'. Ἐχετε πάντοτε τὸ δέρμα καθάριον. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καλύπτεται ὑπὸ πόρων εἴτε μικρῶν ὁπῶν, αἵτινες φραττόμεναι εὐκόλως ὑπὸ τῆς διαπνοῆς ἢ τῆς ἀκαθαρσίας, γεννῶσιν ἀσθενείας. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἕκαστος νὰ λούεται τακτικῶς καὶ νὰ τηρῆ τὰ ἐνδύματά του καθαρῶτατα.

Β'. Τὰ ἀκάθαρτα ἐνδύματα εἰσὶν ἐπιβλαβῆ ὅσον καὶ τὸ ἀκάθαρτον δέρμα, καὶ συντελοῦσιν ἐπίσης εἰς γένεσιν ἀσθενειῶν. Τὰ σκεπάσματα καὶ

πάντα τὰ ἄλλα εἶδη τῆς κλίνης, ὡς καὶ τὰ ἐνδύματα τὰ ὄντα εἰς ἐπαφὴν τοῦ δέρματος πρέπει νὰ ἀερίζονται καθ' ἑκάστην καὶ νὰ πλύνονται συχνά.

Γ'. Σπουδαιότατον εἶνε διὰ τὴν υγείαν ἡ ἀναπνοὴ καθαροῦ ἀέρος. Ὁ μεμολυσμένος ἀήρ εἶνε αὐτόχρημα δηλητήριον, ἐξ οὗ ἐν ἀναπνεύσει τις ἱκανὴν ποσότητα ὑπόκειται εἰς θάνατον· εἰς ὅσον δὲ μικρὰν ποσότητα καὶ ἀν' ἀναπνεύσει εἶνε πάντοτε λίαν ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν υγείαν. Ἐντεῦθεν μεγάλη ἀνάγκη εἶνε νὰ ἀερίζεται ὅσον ἐνεστι καλλίτερον ἕκαστον δωμάτιον κατοικοῦμενον· πρὸς τοῦτο δὲ καλὸν εἶνε νὰ ἀφίνεται εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ παραθύρου μικρὰ θυρίδες ἢ ὀπῆ, δι' ἧς νὰ ἐξέρχεται ὁ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς ἤδη φθαρεὶς ἀήρ. Μὴ φοβείσθε ποτὲ νὰ ἔχετε πολὺν ἀέρα ἐν τοῖς δωματίοις· ἀποφεύγετε μόνον τὰ ρεύματα ἀέρος, τὰ ὅποια προσβάλλουν ἀμέσως τὸ σῶμα.

Οὐδὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἀσφαλέστερον τὸν θάνατόν σας κατὰ μικρὸν ἢ ἡ μεμολυσμένη ἀτμοσφαιρὰ κοιτῶνος τηρουμένου πάντοτε κεκλιμένου. Ἀποφεύγετε τὴν ἐπισώρευσιν ἐπίπλων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων εἰς τὸν κοιτῶνά σας, καὶ ἀνανεύετε ὅσον δύνασθε συχνότερα τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα, ἀνοίγοντες τακτικὰ τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου.

Δ'. Φυλάχθητε πολὺ ἀπὸ τὰς δυσώδεις ὀσμᾶς. Τηρεῖτε διαρκῶς καθαρὰ τὰ παράθυρά σας, τὰ πατώματα, τὰς κλιμακὰς, τοὺς διαδρόμους, μὴ φριδόμενοι ποσῶς τὸ ὕδωρ καὶ τὸν σάπωνα, μηδὲ τὴν ἄσβεστον.

Μὴ ἀφίνετε ποτὲ νὰ ἐπιταρῶνται ἐν τῇ οἰκίᾳ σας ἢ παρὰ τὴν οἰκίαν σας χώματα καὶ ἀκαθαρσίαι, ἢ ἀπορρίμματα παντοειδῶν οὐσιῶν φυτικῶν ἢ ζωικῶν.

Εἰς τὴν πρώτην αἰσθησὶν δυσαρέστου ὀσμῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ σας ἐνεργήσατε ἀμέσως προσεκτικὴν ἔρευναν πάντων τῶν σωλήνων δι' ὧν ἐκφεύγουσιν αἱ ἀκαθαρσίαι, καὶ φροντίσατε ἵνα διὰ συνεχῶν ἐκπλύσεων τηροῦνται πάντοτε ὅσον ἐνεστι καθαρῶι.

Ε'. Ὅσον πλεότερον φῶς, ἀέρα, ἢ λιον ἔχετε ἐν τῇ οἰκίᾳ σας, τόσον εἰς καλλίτεραν κατάστασιν θὰ εὐρίσκειται ἡ υγεία σας· ἀφήσατε λοιπὸν νὰ πλημμυροῦν ἀδικόπως τὸ δωμάτιόν σας.

Οὔτε ἄνθρωποι οὔτε φυτὰ δύνανται νὰ ζήσωσιν εἰς μέρος σκοτεινόν· ἡ δὲ ἐν τοιούτῳ μέρει διαμονὴ θὰ ἐπιφέρῃ ἀναμφιβόλως κατὰ μικρὸν τὸν μαρτυρῶν καὶ τὴν ἀσθενείαν.

Ἐχετε κατὰ νοῦν πάντοτε ὅτι πολὺ προτιμότερον εἶνε νὰ προλαμβάνωμεν τὰς ἀσθενείας ἢ νὰ θεραπεύωμεν αὐτάς· ὀλίγα δεκάλεπτα φρονίμως δαπανώμενα εἰς προφυλακτικὰ μέτρα δύνανται νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ δαπάνην πολλῶν πενταφράγκων, διδομένων εἰς ἰατροὺς καὶ φάρμακα, καὶ συνάμα ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν καὶ τοὺς πόνους τῆς ἀσθενείας.
